

SYSTEMOWE UJĘCIE BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

TOM 2

Zagadnienia praktyki policyjnej

pod redakcją naukową
Marka Fałdowskiego
Zbigniewa Mikołajczyka
Magdaleny Zubańskiej

Szczytno 2019

Recenzenci

prof. dr hab. inż. Waldemar Kitler
dr hab. Izabela Nowicka
dr Paweł Łabuz

Redakcja wydawcy

Anna Bryczkowska
Małgorzata Bukowska
Agnieszka Kamińska
Beata Miszczuk
Iwona Pac
Adam Rogala

Projekt okładki

Agnieszka Kamińska

© Wszelkie prawa zastrzeżone — Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie

ISBN 978-83-7462-658-3

e-ISBN 978-83-7462-659-0

Skład, druk i oprawa:

Dział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie

12-100 Szczytno, ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 111

tel. 89 621 54 10, fax 89 621 54 48

e-mail: wwip@wspol.edu.pl

Objętość: 38,12 ark. wyd.

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
Rozdział 10. Organizacja i funkcjonowanie służby prewencyjnej	
10.1. Nadzór przełożonych nad stosowaniem podstawowych uprawnień w służbie	11
10.2. Organizacja służby patrolowej i interwencyjnej	20
10.3. Funkcjonowanie służby konwojowej	38
10.4. Służba w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych	46
10.5. Nadzór przełożonych nad służbą dzielnicowych	54
10.6. Nadzór przełożonych nad policjantami realizującymi zadania w zakresie problematyki nieletnich	68
Rozdział 11. Taktyka służby ruchu drogowego	
11.1. Zadania Policji wynikające z krajowych programów bezpieczeństwa ruchu drogowego	79
11.2. Organizacja i dyslokacja służby policjantów ruchu drogowego	92
11.3. Eskorty policyjne	105
11.4. Nadzór nad realizacją zadań przez policjantów ruchu drogowego ...	113
Rozdział 12. Zarządzanie kryzysowe oraz organizacja operacji policyjnych	
12.1. Zarządzanie kryzysowe jako istotna płaszczyzna aktywności Policji	125
12.2. Przygotowanie Policji do działań w sytuacjach kryzysowych	130
12.3. Dowodzenie działaniami podczas zdarzeń kryzysowych	132
12.4. Przygotowanie akcji lub operacji policyjnych	136
12.5. Organizacja działań Policji podczas imprez masowych, uroczystości publicznych i zgromadzeń publicznych	148
12.6. Działania pościgowe w ramach akcji, operacji policyjnych	155
Rozdział 13. Wybrane zagadnienia techniki kryminalistycznej	
13.1. Kryminalistyka — struktura i podstawowe pojęcia	169
13.2. Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia	181
13.3. Powołanie biegłego	197
Rozdział 14. Taktyka działań operacyjno-rozpoznawczych	
14.1. Uwarunkowania formalno-prawne czynności operacyjno-rozpoznawczych	211
14.2. Ustawowe metody pracy operacyjnej — dokumentowanie współdziałanie z organami wymiaru sprawiedliwości	226
14.3. Osobowe środki pracy operacyjnej — dokumentowanie wynagradzanie, nadzór przełożonego	236

Rozdział 15. Taktyka zwalczania przestępczości kryminalnej

15.1. Charakterystyka przestępczości kryminalnej	249
15.2. Organizacja i przebieg procesu wykrywania sprawców przestępstw kryminalnych	258
15.3. Zabójstwa i inne przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	268
15.4. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności	277
15.5. Przestępstwa przeciwko mieniu	296
15.6. Urowadzenie osób dla okupu	308
15.7. Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów	315

Rozdział 16. Wybrane zagadnienia taktyki zwalczania przestępczości gospodarczej

16.1. Charakterystyka przestępczości gospodarczej	329
16.2. Przestępczość bankowa	333
16.3. Przestępstwa przeciwko własności intelektualnej	337
16.4. Przestępczość ubezpieczeniowa	343
16.5. Przestępstwa związane z udzielaniem zamówień publicznych	346
16.6. Przestępstwa przeciwko środowisku	351

Rozdział 17. Analiza kryminalna

17.1. Rodzaje i formy analizy kryminalnej	361
17.2. Obszary i możliwości zastosowania analizy kryminalnej w pracy Policji	376

Rozdział 18. Zwalczanie przestępczości zorganizowanej

18.1. Istota i charakterystyka przestępczości zorganizowanej	383
18.2. Działania podejmowane wobec członków zorganizowanych grup przestępczych	389
18.3. Biały wywiad w Policji	407
18.4. Przestępczość narkotykowa	413
18.5. Przestępczość samochodowa	421
18.6. Fałszowanie pieniędzy i papierów wartościowych	426
18.7. Terror kryminalny	431
18.8. Handel ludźmi i przestępstwa towarzyszące	439
18.9. Przestępczość w sektorze podatków pośrednich (VAT, akcyza)	458
18.10. Przestępczość w sektorze paliw płynnych	462
18.11. Pranie pieniędzy	465
18.12. Przestępczość związana z wykorzystaniem funduszy unijnych	469
18.13. Śledztwo finansowe	477
18.14. Korupcja	480

Rozdział 19. Zagrożenia ze strony współczesnego terroryzmu

19.1. Charakterystyka współczesnego terroryzmu	489
19.2. Organizacyjne i prawne aspekty zwalczania terroryzmu	496

19.3. Bezpieczeństwo Polski w kontekście zagrożeń terrorystycznych	504
19.4. Rozpoznanie zagrożeń terrorystycznych	512
19.5. Rola i zadania Policji w przeciwdziałaniu terroryzmowi i jego zwalczaniu	522
19.6. Prewencja terrorystyczna oraz zasady postępowania w sytuacji zaistnienia aktu terrorystycznego	529
19.7. Praktyczne aspekty zwalczania terroryzmu oraz likwidacji skutków ataków terrorystycznych	546

Rozdział 20. Cyberprzestępczość

20.1. Polityka bezpieczeństwa informatycznego	557
20.2. Wstęp do kryptografii i podpisu elektronicznego	560
20.3. Przestępczość komputerowa	561
20.4. Przestępczość z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych	564
20.5. Ślady i dowody cyfrowe	566
20.6. Uzyskiwanie informacji z Internetu	572
20.7. Profilaktyka w zakresie cyberprzestępczości	573

Rozdział 21. Doskonalenie udzielania pierwszej pomocy

21.1. Obowiązki policjanta w zakresie udzielania pierwszej pomocy	579
21.2. Resuscytacja	582
21.3. Rany i krwotoki	586
21.4. Złamania	588
21.5. Inne stany zagrożenia życia i zdrowia	588

Rozdział 22. Doskonalenie zawodowe policjantów z zakresu szkolenia strzeleckiego

22.1. Szkolenie strzeleckie jako element systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego w polskiej Policji	593
22.2. Warunki oraz zasady bezpiecznego i skutecznego posługiwania się bronią palną	606
22.3. Broń palna na wyposażeniu polskiej Policji	609
22.4. Organizacja szkoleń strzeleckich w Policji	611
22.5. Nadzór nad przyznawaniem, wydawaniem i posiadaniem broni palnej w Policji	613
22.6. Doskonalenie umiejętności strzeleckich	614

Rozdział 23. Międzynarodowa współpraca Policji i wybrane elektroniczne systemy wspomagające realizację zadań Policji

23.1. Systemy łączności w Policji	619
23.2. Wybrane elektroniczne systemy wspomagania Policji	624
23.3. Międzynarodowa współpraca policyjna	626
23.4. Technologie informacyjne	632

Rozdział 24. Wybrane zagadnienia technik interwencji

24.1. Podstawy prawne i faktyczne stosowania technik interwencji w kontekście podstawowych definicji i pojęć	641
24.2. Wykorzystanie dźwigni transportowych	644
24.3. Praktyczne zastosowanie chwytów atakujących	647
24.4. Zakładanie kajdanek	649
24.5. Praktyczne wykorzystanie pałki wielofunkcyjnej typu tonfa oraz pałki teleskopowej	651
24.6. Stosowanie obron przed obchwytnymi	653
24.7. Wykorzystanie w praktyce policyjnej uderzeń i kopnięć	655
24.8. Obrona przed atakiem niebezpiecznym narzędziem przy użyciu siły fizycznej, pałki służbowej, broni palnej	656

Rozdział 25. Promocja zdrowia

25.1. Prozdrowotna aktywność fizyczna jako element przygotowania zawodowego w Policji	663
25.2. Konstruktywne formy wypoczynku oraz profilaktyka urazów, zmęczenia i stresu wynikających z pełnienia służby	666
25.3. Znaczenie stylu życia policjantów dla ich zdrowia i sprawności fizycznej	667

Bibliografia

Literatura	677
Akty prawne	686
Orzecznictwo	695
Strony internetowe	695
Inne	698

Noty biograficzne	701
-------------------------	-----

WSTĘP

Z perspektywy przeobrażeń, jakie dokonały się w Polsce po 1990 r., można przyjąć, że zmiany wprowadzane w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego, szczególnie odnoszące się do działalności polskiej Policji, zmierzają w kierunku postrzegania służebnej roli całej formacji względem społeczeństwa. Postępująca profesjonalizacja związana jest nie tylko z ciągłym ulepszaniem i wymianą zasobów materiałowych, ale przede wszystkim z wysokimi oczekiwaniami wobec samych funkcjonariuszy. W tym sensie, aby dobrze wypełniać ustawowe zadania, policjant powinien — co oczywiste — dysponować najnowszymi zdobyczami techniki, ale — co równie ważne — musi charakteryzować się wysokimi kwalifikacjami zawodowymi. W sytuacjach złożonych nie może mieć wątpliwości, jak należy postępować, co jest zgodne z prawem, a jakie działanie jest niewłaściwe. Profesjonalizm to nie tylko dbałość o wysoką jakość pracy i jej efektów, lecz także dbanie o to, aby inni funkcjonariusze, często podlegli służbowo, wykonywali swoje obowiązki z należytą starannością, przestrzegali reguł prawnych, aby towarzyszyła im sumienność i sprawność działania. Otwarcie Policji na społeczeństwo, w tym budowa społecznego zaufania do formacji odpowiedzialnej za bezpieczeństwo wewnętrzne, jest świadectwem coraz większej profesjonalizacji.

Wskazany kierunek rozwoju polskiej Policji to wciąż nowe wyzwanie, szczególnie gdy weźmie się pod uwagę postęp cywilizacyjny, globalizację i wręcz błyskawiczne tempo rozwoju nowych technologii związanych m.in. z dostępem do informacji. Dlatego też jednym z podstawowych sposobów walki ze zjawiskiem przestępczości jest stworzenie odpowiedniego systemu bezpieczeństwa państwa poprzez wypracowanie takiego modelu szkolenia, który umożliwi efektywne minimalizowanie jej skutków.

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie wypełnia aktywnie zadania w zakresie szkolenia i doskonalenia zawodowego, przede wszystkim związane z realizacją szkolenia dla absolwentów szkół wyższych (szkolenie oficerskie). Wiele form edukacyjnych adresowanych jest również do funkcjonariuszy i pracowników innych służb nadzorowanych przez ministra spraw wewnętrznych i administracji bądź też instytucji i służb odpowiedzialnych za szeroko pojęte bezpieczeństwo wewnętrzne, w tym Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Krajowej Administracji Skarbowej, Żandarmerii Wojskowej. Adresatami szkoleń są także przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości.

Intencją niniejszego przedsięwzięcia wydawniczego jest przedstawienie adresatom, przede wszystkim uczestnikom szkolenia oficerskiego, niezbędnej wiedzy obejmującej swoim zakresem treści programowe tegoż szkolenia. Mimo to opracowanie nie jest podręcznikiem w klasycznym ujęciu, lecz stanowi praktyczne, komplementarne przedstawienie najistotniejszych

zagadnień obejmujących obszar niezbędnych kompetencji zawodowych ofi-cera polskiej Policji.

Niniejsza publikacja jest drugim tomem monografii pt. *Systemowe ujęcie bezpieczeństwa wewnętrznego* (Szczytano 2018). Rozpoczyna się od rozdziału dziesiątego poświęconego organizacji i funkcjonowaniu służby prewencyjnej. Kolejne rozdziały przybliżają czytelnikowi zagadnienia taktyki służby ruchu drogowego, zarządzania kryzysowego oraz organizacji operacji policyjnych.

Rozdział trzynasty pt. *Wybrane zagadnienia techniki kryminalistycznej* stanowi doskonałe wprowadzenie w zagadnienia odnoszące się do funkcjonowania służby kryminalnej. Przedstawia m.in. całokształt zasad i metod służących do wyjaśniania i zapobiegania przestępczości, a także związanych z badaniem środków technicznych wykorzystywanych do popełnienia przestępstw, wyszukiwaniem, zbieraniem i zabezpieczaniem śladów na miejscu zdarzenia oraz późniejszym ich wykorzystaniem w postępowaniu procesowym.

Autorzy kolejnych rozdziałów poświęconych taktyce działań operacyjno-rozpoznawczych, taktyce zwalczania przestępczości kryminalnej, wybranym zagadnieniom zwalczania przestępczości gospodarczej, analizie kryminalnej, zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, zagrożeniom związanym z terroryzmem i cyberprzestępczością z niezwykłą precyzją i wnikliwością omawiają aspekty teoretyczne i praktyczne.

W dalszej kolejności w monografii zaprezentowano w interesującej formie bardzo istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa służby zagadnienia dotyczące udzielania pierwszej pomocy, doskonalenia strzeleckiego, technik interwencji oraz promocji zdrowia. Osobny rozdział poświęcono międzynarodowej współpracy Policji, gdzie omówiono również wybrane elektroniczne systemy wspomagające realizację zadań tej formacji.

Wydaje się, że ambitne założenie autorów i redaktorów związane z kompleksowym opracowaniem zagadnień poświęconych systemowemu ujęciu bezpieczeństwa wewnętrznego udało się z pozytywnym skutkiem zrealizować. Niniejszy tom może stanowić cenne źródło umożliwiające pogłębienie wiedzy zdobytej przez słuchaczy podczas szkolenia oficerskiego, ale także innych szkoleń specjalistycznych realizowanych w polskiej Policji. Ponadto publikacja może stać się inspiracją do prowadzenia dalszych badań w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie.

insp. dr hab. Marek Fałdowski
mł. insp. dr hab. Zbigniew Mikołajczyk

Rozdział 10

Organizacja i funkcjonowanie służby prewencyjnej

- 10.1. Nadzór przełożonych nad stosowaniem podstawowych uprawnień w służbie
podkom. Jakub Zaręba
- 10.2. Organizacja służby patrolowej i interwencyjnej
podinsp. Arkadiusz Kunce
 - 10.2.7. Szacowanie ryzyka związanego z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie
nadkom. Karolina Micek-Cybulska
- 10.3. Funkcjonowanie służby konwojowej
kom. Michał Kontapka
- 10.4. Służba w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych
kom. Michał Kontapka
- 10.5. Nadzór przełożonych nad służbą dzielnicowych
podkom. Przemysław Jarocki
- 10.6. Nadzór przełożonych nad policjantami realizującymi zadania w zakresie problematyki nieletnich
nadkom. Karolina Micek-Cybulska

10.1. Nadzór przełożonych nad stosowaniem podstawowych uprawnień w służbie

Pojęcia nadzór i kontrola na co dzień są używane zamiennie. Często nawet nieświadomie. Warto pamiętać, że pojęcia te nie oznaczają tego samego. Nadzór i kontrola mają bardzo podobne cele i efekt, jednakże różnica polega w sposobie wykonywania tych czynności. Najogólniej przez kontrolę rozumiemy: badanie zgodności stanu istniejącego ze stanem postulowanym, ustalenie zasięgu i przyczyn rozbieżności, przekazanie wyników tego ustalenia, a czasem i wynikających stąd dyspozycji zarówno podmiotowi kontrolowanemu, jak i podmiotowi organizacyjnie zwierzchniemu¹. Kontrola to proces wyrwykowy, który może występować sporadycznie bądź cyklicznie w przeciwieństwie do nadzoru, który prowadzony jest przez cały czas trwania danego procesu. Nadzorowi podlega całość wykonywanych czynności, dlatego często mówi się, że nadzór jest formą kontroli prowadzonej przez cały czas.

Nadzór to bieżące obserwowanie przebiegu służby podwładnych, czuwanie nad prawidłową realizacją zaplanowanych lub doraźnie wykonywanych przez nich zadań oraz analizowanie efektywności tych działań².

Tabela 1. Różnice między nadzorem i kontrolą

NADZÓR	KONTROLA
1. Sprawowany jest przez bezpośredniego przełożonego 2. Ma charakter stały 3. Sprawujący nadzór odpowiada za sprawne funkcjonowanie zespołu, dyscyplinę służbową, dobór metod i środków pracy 4. Prawo do podejmowania decyzji, wydawania poleceń i rozkazów 5. Przełożony ma obowiązek sporządzania opinii służbowej 6. Organizowanie przebiegu służby podwładnych i kierowanie tym przebiegiem 7. Tworzenie warunków do sprawnej i efektywnej realizacji zadań służbowych 8. Organizowanie doskonalenia zawodowego 9. Egzekwowanie efektów pracy 10. Ustalanie rozkładu czasu pracy lub służby podwładnych	1. Może ją wykonywać bezpośredni przełożony lub inny policjant wyznaczony przez kierownika jednostki oraz wyznaczeni oficerowie, aspiranci i podoficerowie z innych jednostek 2. Prowadzona jest okresowo, w stałych odstępach czasu lub doraźnie 3. Kontrolujący odpowiada jedynie za kompletną i obiektywną analizę stanu faktycznego, a nie ponosi odpowiedzialności za przyczyny stwierdzonych uchybień 4. Prawo do formułowania wniosków 5. Węższy zakres uprawnień jak w przypadku nadzoru

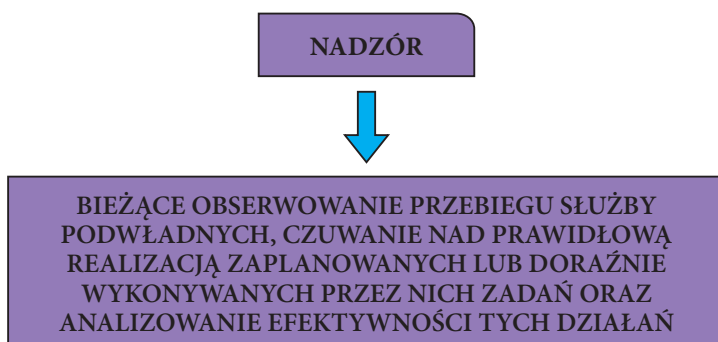
Źródło: opracowanie własne

¹ J. Boć, *Prawo administracyjne*, Wrocław 2005, s. 389.

² K. Czarnecki, A. Osierda, T. Węglowski, *Analiza zagrożeń*, Legionowo 1995.

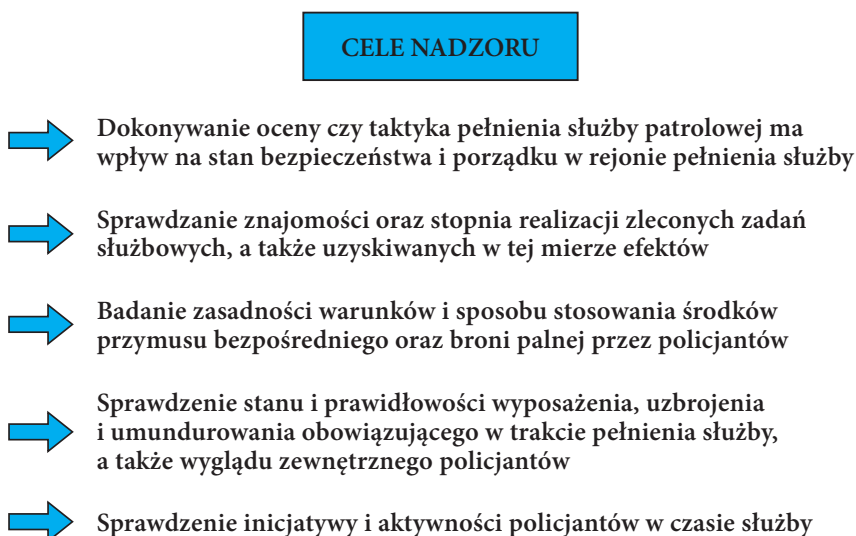
Zarządzenie nr 768 komendanta głównego Policji z 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym reguluje nadzór przełożonych policjantów nad stosowaniem podstawowych uprawnień.

Ryc. 1. Definicja nadzoru

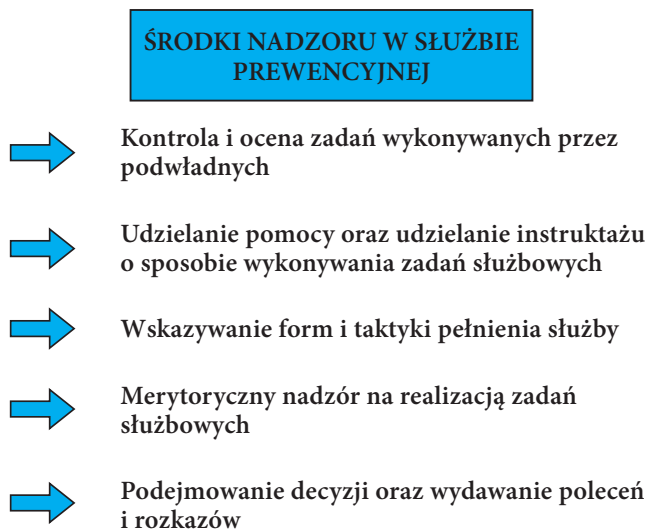
Źródło: opracowano na podstawie zarządzenia nr 768 komendanta głównego Policji z 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym, Dz. Urz. KGP z 2018 r., poz. 108

Ryc. 2. Cele nadzoru

Źródło: opracowano na podstawie zarządzenie nr 768 komendanta głównego Policji z 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących..., § 40

Ryc. 3. Środki nadzoru

Źródło: opracowano na podstawie zarządzenie nr 768 komendanta głównego Policji z 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących...

10.1.1. Zadania przełożonego oraz metody i sposoby wykonywania czynności służbowych w ramach stosowanego nadzoru nad podstawowymi uprawnieniami

Zarządzenie nr 30 komendanta głównego Policji w z 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji wskazuje na czym polega wykonywanie czynności przez przełożonego. Aby mówić o czynnościach nadzorczych zasadne jest wyjaśnienie kim jest podwładnym, a kim jest przełożony. Przełożonym jest policjant lub pracownik Policji uprawniony z racji zajmowanego stanowiska albo na podstawie odrębnego przepisu lub upoważnienia do kierowania przebiegiem służby, lub pracy innego policjanta, lub pracownika Policji³. Podwładny to policjant lub pracownik Policji zobowiązany z racji zajmowanego stanowiska albo na podstawie odrębnego przepisu lub decyzji uprawnionego organu do podporządkowania się w trakcie pełnienia służby, lub wykonywania pracy zarządzeniom, rozkazom i poleceniom, lub wytycznym przełożonego⁴.

³ Zarządzenie nr 30 komendanta głównego Policji z 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji, Dz. Urz. z 2013 r., poz. 99, § 1 pkt 1.

⁴ Tamże, § 1 pkt 2.

Zgodnie z § 6 cytowanego wyżej zarządzenia wykonywanie czynności przez przełożonego polega na:

- kierowaniu przebiegiem służby lub pracy podwładnych przez osobiste podejmowanie decyzji rozstrzygających zasadnicze problemy, wynikiłe w załatwianych sprawach, albo przez stosowanie form nadzoru zapewniających bieżącą informację o stanie tych spraw jeżeli osobisty wgląd, z uwagi na rodzaj sprawy, jest utrudniony lub niecelowy;
- tworzeniu warunków do sprawniej, efektywniej i terminowej realizacji przez podwładnych zadań służbowych, w tym:
 - a) przydzielanie niezbędnych środków technicznych lub materiałowych,
 - b) umożliwianie dostępu do informacji w zakresie wynikającym z rodzaju zadania służbowego,
 - c) wyznaczanie terminu realizacji każdego zadania służbowego;
- rozdziale zadań służbowych między podwładnych w sposób odpowiadający indywidualnemu różnicowaniu w zakresie umiejętności i doświadczenia zawodowego oraz predyspozycji osobistych, a także z uwzględnieniem aktualnego obciążenia zadaniami wcześniej zleconymi⁵.

Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji określa zakres uprawnień policjantów. Policja w ramach ustawowych zadań wykonuje czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze oraz administracyjno-porządkowe⁶. Zgodnie z art. 15 ustawy o Policji funkcjonariusze podczas wykonywania czynności służbowych mają prawo m.in. do: legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach kodeksu postępowania karnego i innych ustaw (np. ustawy — Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o cudzoziemcach, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich), zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego, zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia. Ponadto policjanci posiadają uprawnienia do dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunków w portach, na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, sprawdzenia prewencyjnego⁷.

Z art. 15 ustawy o Policji wynikają uprawnienia policjantów, natomiast z aktu wykonawczego do tego artykułu, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych

⁵ Tamże, § 6.

⁶ Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 161, art. 14 (dalej jako: ustawa o Policji).

⁷ Tamże, art. 15 ust. 1 pkt 9.

uprawnień policjantów wynika sposób postępowania oraz wzory dokumentów stosowanych przy wykonywaniu ustawowych uprawnień⁸.

W czasie legitymowania policjant ustala tożsamość osoby wobec której wykonuje tę czynność na podstawie: dowodu osobistego, dokumentu paszportowego, zagranicznego dokumentu tożsamości, innego dokumentu zawierającego fotografię i oznaczonego numerem lub serią. Policjant może odstąpić od legitymowania osoby, która jest mu znana osobiście.

Legitymowanie osoby policjant dokumentuje w notatniku służbowym lub w notatce służbowej, określając datę, czas, miejsce i przyczynę podjęcia tej czynności oraz następujące dane osoby legitymowanej: imię (imiona) i nazwisko oraz adres zamieszkania lub pobytu, numer PESEL, a w razie braku informacji o numerze PESEL — datę i miejsce urodzenia oraz imiona rodziców i nazwisko rodowe, rodzaj i cechy identyfikacyjne dokumentu, na podstawie którego ustalono tożsamość osoby legitymowanej.

Kolejnym uprawnieniem policjanta jest zatrzymanie osoby. Policjant przy zatrzymywaniu osoby podaje swój stopień, imię i nazwisko w sposób umożliwiający odnotowanie tych danych, a także podstawę prawną i przyczynę podjęcia czynności służbowych. Ponadto policjant sprawdza, czy osoba zatrzymywana posiada przy sobie broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia albo przedmioty mogące stanowić dowody w postępowaniu lub podlegające przepadkowi, odbiera broń i przedmioty, o których mowa wyżej, legitymuje osobę zatrzymywaną, informuje osobę zatrzymywaną o zatrzymaniu oraz uprzedza o obowiązku podporządkowania się wydawanym poleceniom, a także o możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w razie niepodporządkowania się wydanym poleceniom, doprowadza osobę zatrzymaną do jednostki organizacyjnej Policji.

W wypadku zatrzymywania osoby, co do której z posiadanych informacji lub okoliczności faktycznych wynika, że może posiadać broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia albo przedmioty mogące stanowić dowody w postępowaniu lub podlegające przepadkowi, policjant, przystępując do zatrzymania, poprzedza je okrzykiem: „Policja”. Następnie sprawdza, czy osoba zatrzymywana

⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów, DzU z 2015 r., poz. 1565 (dalej jako: rozporządzenie). Ustawa o zmianie Ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw z 14 grudnia 2018 r. (tekst jedn. DzU z 2019 r., poz. 161) zmieniony został art. 14 i 15 Ustawy o Policji. W związku z powyższym Rada Ministrów określiła w drodze rozporządzenia sposób postępowania przy wykonywaniu uprawnień oraz wzory dokumentów stosowanych w tych sprawach. Do czasu wejścia nowego rozporządzenia obowiązuje Rozporządzenie Rady Ministrów z 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów.

posiada przy sobie broń lub inne niebezpieczne przedmioty mogące służyć do popełnienia przestępstwa lub wykroczenia albo przedmioty mogące stanowić dowody w postępowaniu lub podlegające przepadkowi, odbiera broń i przedmioty, o których mowa powyżej, informuje osobę zatrzymywaną o zatrzymaniu oraz uprzedza o obowiązku podporządkowania się wydawanym poleceniom, a także o możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w razie niepodporządkowania się wydanym poleceniom, doprowadza osobę zatrzymaną do jednostki organizacyjnej Policji.

Policjant po doprowadzeniu osoby zatrzymanej do jednostki organizacyjnej Policji informuje osobę zatrzymaną o przysługujących jej prawach i wręcza jej odpowiednie pouczenie o uprawnieniach osoby zatrzymanej na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 2a albo art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji, wysłuchuje osobę zatrzymaną na okoliczność zatrzymania, sporządza protokół zatrzymania osoby, doręcza osobie zatrzymanej kopię protokołu zatrzymania za potwierdzeniem odbioru, zawiadamia o zatrzymaniu miejscowo właściwego prokuratora, zawiadamia o zatrzymaniu dowódcę jednostki wojskowej, w razie powzięcia wiadomości, że osoba zatrzymana jest żołnierzem.

Wzór protokołu zatrzymania osoby jest określony w załączniku 1, wzór pouczenia o uprawnieniach zatrzymanego na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 2a ustawy o Policji jest określony w załączniku 2, a wzór pouczenia o uprawnieniach osoby zatrzymanej na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy jest określony w załączniku 3 do rozporządzenia.

Zażalenie na zatrzymanie wniesione przez osobę zatrzymaną niezwłocznie przekazuje się właściwemu ze względu na miejsce zatrzymania sądowi rejonowemu. Do zażalenia dołącza się kopię protokołu zatrzymania oraz materiały uzasadniające zatrzymanie.

Warto podkreślić, że swoistą sytuacją poddaną szczególnemu nadzorowi przez przełożonego, jest ta związana z użyciem broni przez podległego policjanta. W takich przypadkach przełożony:

1. Wykonuje następujące czynności:
 - zapewnia i, w razie potrzeby, wzywa kwalifikowaną pierwszą pomoc lub podmioty świadczące medyczne czynności ratunkowe osobom poszkodowanym;
 - zapewnia zabezpieczenia śladów i dowodów użycia broni, w razie potrzeby, wysyła na miejsce zdarzenia grupy operacyjno-procesowe;
 - informuje o zdarzeniu właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji;
 - powiadamia o zdarzeniu właściwego miejscowo prokuratora;
 - niezwłoczne powiadamia właściwego przełożonego.
2. Ustala czy policjant, który użył skutkowo broni palnej niezwłocznie:
 - udzielił poszkodowanemu pierwszej pomocy lub wezwał (bezpośrednio lub za pośrednictwem dyżurnego jednostki) pogotowie ratunkowe;

- zabezpieczył miejsce zdarzenia, także przed dostępem osób postronnych;
 - ustalił świadków zdarzenia;
 - powiadomił o zdarzeniu właściwego przełożonego lub osobę pełniącą służbę dyżurną.
3. Ustala czy użycie broni nastąpiło zgodnie z prawem, w szczególności:
- w jakich okolicznościach użyto broni i czy zachowanie osoby, wobec której użyto broni uzasadniało jej użycie;
 - czy wykonano wszystkie czynności przed użyciem broni (identyfikacja służby okrzykiem: „Policja!”, wezwanie osoby do zachowania zgodnego z prawem, w wypadku niepodporządkowania się powyższym wezwaniom uprzedzenie o użyciu broni palnej okrzykiem: „Stój bo strzelam!”, a jeżeli wezwanie to okazało się nieskuteczne, oddanie strzału ostrzegawczego w bezpiecznym kierunku — od jakich elementów procedury odstąpiono i dlaczego;
 - czy użycie broni było zgodne z przypadkami użycia określonymi ustawowo oraz zasadami minimalizacji skutku oraz ostateczności użycia tego środka.
4. Niezwłocznie zapewnia policjantowi pomoc psychologiczną lub prawną, w razie gdy w wyniku użycia broni nastąpiła śmierć osoby.
5. Poddaje analizie notatkę z użycia broni sporządzoną przez policjanta pod kątem formalnym i merytorycznym, w tym sprawdza czy zawiera wymagane elementy, tj.:
- służbowe dane identyfikacyjne policjanta;
 - określenie czasu i miejsca użycia broni palnej
- oraz następujące dane osoby, wobec której użyto broni palnej:
- imię i nazwisko;
 - serię i numer dokumentu tożsamości;
 - datę urodzenia
- a także:
- określenie celu użycia broni palnej;
 - informację o przyczynie użycia broni palnej;
 - określenie użytych środków przymusu bezpośredniego i sposobu ich użycia;
 - opis czynności zrealizowanych przed użyciem broni palnej i po jej użyciu;
 - opis skutków użycia broni palnej;
 - informację o udzieleniu pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnieniu wezwania kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe;
 - następujące dane ustalonych świadków zdarzenia:
 - a) imię i nazwisko oraz serię i numer dokumentu tożsamości albo

- b) służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był policjant;
 - nazwę, typ i numer seryjny użytej broni palnej oraz rodzaj i liczbę użytej amunicji;
 - podpis policjanta.
 - 6. Ustala czy policjant brał udział w szkoleniach z zakresu okoliczności uzasadniających użycie broni oraz treningach strzeleckich oraz w jakim stanie psychofizycznym znajdował się rozpoczynając służbę.
 - 7. Wykorzystuje materiały ze zdarzenia w szkoleniach podległych policjantów.
- Zadaniem przełożonych w zakresie nadzoru i kontroli nad korzystaniem z podstawowych uprawnień policjantów w codziennej służbie polega m.in. na okresowym, doraźnym sprawdzaniu wiedzy podwładnych w zakresie znajomości obowiązujących przepisów. Ponadto prowadzenie szkoleń z przedmiotowego zakresu w wypadku wejścia w życie zmian w przepisach lub stwierdzenia nieznanomości przepisów obecnie funkcjonujących, reagowanie na wszelkie uchybienia i nadużycia przy korzystaniu z podstawowych uprawnień oraz stosowanie w takich sytuacjach środków dyscyplinujących. Przełożony policjantów wnikliwie analizuje każdy przypadek, w którym na skutek skorzystania z podstawowych uprawnień przez podwładnego doszło do naruszenia godności lub praw człowieka. Rolą przełożonego jest zapewnienie wszelkiej pomocy policjantom bezzasadnie pomawianych o przekroczenie uprawnień.

10.1.2. Odpowiedzialność przełożonych za niewłaściwe sprawowanie nadzoru nad podstawowymi uprawnieniami realizowanymi przez podwładnych

Odpowiedzialność przełożonych za niewłaściwy nadzór nad podwładnymi w konsekwencji może skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną, karną, a także cywilną. Funkcjonariusz publiczny zgodnie art. 115 § 13 kodeksu karnego jest funkcjonariuszem publicznym⁹. Należy podkreślić, że każdy funkcjonariusz publiczny pełni funkcję publiczną, przy czym nie każda osoba pełniąca funkcję publiczną jest funkcjonariuszem publicznym. Funkcje sprawowane przez funkcjonariuszy publicznych, w tym Policji są najbardziej doniosłe dla działania państwa, osoby je sprawujące zaś mają rzeczywisty i istotny wpływ na życie każdego obywatela, w bezpośredni sposób kształtują one bowiem uprawnienia i obowiązki każdego z nas. Z tego też względu, czynności funkcjonariusza publicznego podlegają szczególnemu reżimowi prawnemu, w tym również w zakresie karnoprawnym.

⁹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny, tekst jedn. DzU z 2017 r., poz. 2204.

- **Odpowiedzialność karna funkcjonariusza publicznego**

Działalność każdego funkcjonariusza publicznego związana z nadużyciem swojej funkcji podlega odpowiedzialności karnej. Wynika to z przekroczenia swoich uprawnień bądź z niedopełnienia obowiązków służbowych.

Z przekroczeniem uprawnień mamy do czynienia wówczas, gdy sprawca podejmuje czynności nie należące w granicach jego kompetencji. Chodzi tutaj o przekroczenie zakresu czynności służbowych, do których wykonania sprawca jest uprawniony.

Niedopełnienie obowiązków polega na zaniechaniu ich wykonania lub nienależytym, niedbałym ich wykonaniu. Może ono polegać także na podjęciu przez funkcjonariusza publicznego działania w razie, gdy obowiązek na nim spoczywający polegał na powstrzymaniu się od pewnych działań.

- **Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariusza Policji**

W myśl art. 132 ustawy o Policji funkcjonariusz Policji odpowiada dyscyplinarnie za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej. Przewinienie dyscyplinarne musi mieć związek ze służbą lub wykonywanymi czynnościami służbowymi.

Naruszeniem dyscypliny służbowej stanowi czyn policjanta polegający na zawinionym przekroczeniu uprawnień lub niewykonaniu obowiązków wynikających z przepisów prawa lub rozkazów i poleceń wydanych przez przełożonych uprawnionych na podstawie tych przepisów.

Naruszeniem dyscypliny służbowej jest w szczególności:

1. Odmowa wykonania albo niewykonanie rozkazu lub polecenia przełożonego, względnie organu uprawnionego na podstawie ustawy do wydawania poleceń policjantom, z wyłączeniem rozkazów i poleceń, o których mowa w art. 58 ust. 2 policjant obowiązany jest odmówić wykonania rozkazu lub polecenia przełożonego, a także polecenia prokuratora, organu administracji państwowej lub samorządu terytorialnego, jeśli wykonanie rozkazu lub polecenia łączyłoby się z popełnieniem przestępstwa.
2. Zaniechanie czynności służbowej albo wykonanie jej w sposób nieprawidłowy.
3. Niedopełnienie obowiązków służbowych albo przekroczenie uprawnień określonych w przepisach prawa.
4. Wprowadzenie w błąd przełożonego lub innego policjanta, jeżeli spowodowało to lub mogło spowodować szkodę służbie, policjantowi lub innej osobie.
5. Postępowanie przełożonego w sposób przyczyniający się do rozluźnienia dyscypliny służbowej w podległej jednostce organizacyjnej lub komórce organizacyjnej Policji.
6. Stawienie się do służby w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka oraz spożywanie alkoholu lub podobnie działającego

środku w czasie służby albo w obiektach lub na terenach zajmowanych przez Policję.

7. Utrata służbowej broni palnej, amunicji lub legitymacji służbowej.
8. Utrata przedmiotu stanowiącego wyposażenie służbowe, którego wykorzystanie przez osoby nieuprawnione wyrządziło szkodę obywatelowi lub stworzyło zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa powszechnego.
9. Utrata materiału zawierającego informacje niejawne.

10.2. Organizacja służby patrolowej i interwencyjnej

10.2.1. Uwarunkowania prawne oraz strukturalne organizacji służby patrolowej i interwencyjnej

Podstawą prawną do pełnienia służby patrolowej jest ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji, w której określono, że tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do podstawowych zadań Policji należą:

- 1) ochrona życia zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- 2) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- 3) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- 4) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- 5) nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;
- 6) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych.

Ponadto uwarunkowania prawne oraz strukturalne organizacji służby zawarte są w zarządzenie nr 768 komendanta głównego Policji z 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym¹⁰. Zarządzenie określa formy i metody wykonywania zadań w zakresie

¹⁰ Zarządzenia nr 768 komendanta głównego Policji z 14 sierpnia 2007 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę

ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego przez policjantów pełniących służbę patrolową, w szczególności zaś organizację służby patrolowej i sposób pełnienia służby patrolowej.

Pojęcie organizacja służby prewencyjnej oznacza zespół czynności polegających na analizowaniu, planowaniu, przygotowaniu policjantów do służby, ich rozmieszczeniu w terenie, koordynacji i wykonywaniu oraz kontroli służby w celu realizacji zadań, do których Policja została zobowiązana ustawowo¹¹.

Komendant powiatowy Policji organizację pełnienia służby patrolowej może opierać na rejonach: zagrożenia, odpowiedzialności, dzielnicowych lub innych wskazanych oraz miejscach zagrożonych.

Organizacja pełnienia służby patrolowej w oparciu o rejony i miejsca polega w szczególności na:

1. Obejmowaniu patrolowaniem wybranych rejonów i miejsc oraz dostosowaniu do nich form i taktyki pełnienia służby.
2. Koordynowaniu i dostosowywaniu liczby policjantów kierowanych do służby patrolowej do istniejącego stanu zagrożenia w określonym czasie i wskazanych miejscach.
3. Kierowaniu do poszczególnych miejsc i rejonów, w miarę możliwości, tych samych policjantów.
4. Współpracy ze strażami miejskimi lub gminnymi, Żandarmerią Wojskową, Strażą Graniczną, Strażą Ochrony Kolei i innymi podmiotami powołanymi do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku, w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach oraz porozumieniach.

10.2.2. Zadania policjantów komórek patrolowych i interwencyjnych

Komendant powiatowy Policji w celu zapewnienia gotowości służb jednostki Policji do natychmiastowych działań na rzecz ochrony bezpieczeństwa i porządku może tworzyć komórki interwencyjne¹². Policjanci komórek interwencyjnych, pozostają w stałej dyspozycji dyżurnego jednostki Policji lub innej uprawnionej osoby, która dysponuje nimi stosownie do potrzeb¹³. Policjanci komórek interwencyjnych patrolują określony rejon zagrożony lub przebywają w określonym miejscu zagrożonym, chyba że dyżurny jednostki wyda im inne polecenia¹⁴.

patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym, Dz. Urz. KGP z 2007 r., nr 15, poz. 119 z późn. zm.

¹¹ Tamże, § 2 pkt 19.

¹² Tamże, § 16 pkt 1.

¹³ Tamże, § 16 pkt 2.

¹⁴ Tamże, § 16 pkt 3.

Do zadań policjantów komórek interwencyjnych należy w szczególności:

- przybycie na miejsce wydarzenia w możliwie najkrótszym czasie od momentu przyjęcia zgłoszenia;
- prowadzenie działań zmierzających do ustalenia i zatrzymania osób podejrzewanych o popełnienie czynu zabronionego oraz zabezpieczenie miejsca wydarzenia;
- podejmowanie działań mających na celu zapobieganie zdarzeniom naruszającym bezpieczeństwo i porządek publiczny, a w razie ich wystąpienia podjęcie natychmiastowych działań zmierzających do jego przywrócenia;
- podejmowanie działań porządkowych oraz innych określonych w odrębnych przepisach w czasie pożarów, katastrof komunikacyjnych i budowlanych, powodzi i innych klęsk żywiołowych;
- podejmowanie działań pościgowych, określonych odrębnymi przepisami, za sprawcami przestępstw i wykroczeń zbiegłymi z miejsca wydarzenia;
- udzielanie w razie potrzeby natychmiastowej pomocy innym policjantom oraz osobom również przy udziale innych powołanych do tego celu podmiotów¹⁵.

Podczas patrolowania policjanci powinni:

- być widoczni w rejonie pełnienia służby, o ile nie określono innej taktyki;
- w każdym przypadku reagować na wezwanie do udzielenia pomocy;
- systematycznie kontrolować wszystkie miejsca zagrożone znajdujące się na trasie patrolu lub w rejonie pełnienia służby;
- pozyskiwać i przyjmować wszystkie informacje na temat występujących zagrożeń w danym rejonie¹⁶.

Policjanci w czasie patrolowania przy użyciu samochodu służbowego powinni:

- wykorzystywać pojazd wyłącznie do przemieszczania się pomiędzy rejonami zagrożenia oraz miejscami zagrożonymi, zachowując prędkość umożliwiającą obserwację terenu i osób;
- po opuszczeniu pojazdu pieszo patrolować miejsca zagrożone oraz dokonywać sprawdzeń miejsc i obiektów w rejonach zagrożonych;
- fakt wyjścia i powrotu do pojazdu zgłosić dyżurnemu jednostki Policji, w której pełnią służbę, o ile mogą zaistnieć trudności w utrzymaniu z nim łączności¹⁷.

Na miejscu wydarzenia policjanci powinni w szczególności:

- udzielić lub spowodować udzielenie pomocy przedlekarskiej osobom, których życiu lub zdrowiu zagraża niebezpieczeństwo;
- uniemożliwić sprawcy kontynuowanie działań naruszających porządek prawny i w miarę możliwości zatrzymać sprawcę;

¹⁵ Tamże, § 17.

¹⁶ Tamże, § 30.

¹⁷ Tamże, § 32.

- podjąć pościg za sprawcą wydarzenia, jeżeli istnieją ku temu warunki;
- zabezpieczyć miejsce wydarzenia przed zatarciem śladów i innych dowodów;
- zebrać możliwie najwięcej informacji o wydarzeniu i jego sprawcach oraz ustalić świadków¹⁸.

10.2.3. Służba patrolowo-interwencyjna jako zasadniczy element zintegrowanego systemu organizacji i dyslokacji służby

Realizacja zadań w ramach zintegrowanego systemu organizacji i dyslokacji służby, w szczególności polega na działaniu i współdziałaniu komórek organizacyjnych jednostek Policji, w tym również wspólnie z podmiotami pozapolicyjnymi, przez skoordynowane:

- 1) realizowanie zadań przez policjantów różnych jednostek lub komórek organizacyjnych Policji;
- 2) pełnienie wspólnych służb patrolowych przez policjantów i przedstawicieli podmiotów wymienionych w § 12 ust. 4;
- 3) wyznaczanie rejonów odpowiedzialności, w których służbę pełnią odrębnie przedstawiciele poszczególnych podmiotów działających na rzecz zapobiegania popełnianiu przestępstw, wykroczeń oraz zapobiegania innym zjawiskom patologii społecznej;
- 4) wyznaczanie poszczególnym podmiotom ścisłego zakresu kompetencji w określonych obszarach odpowiedzialności¹⁹.

W ramach organizacji i realizacji działań zewnętrznych organizuje się systematycznie spotkania przedstawicieli Policji z przedstawicielami podmiotów pozapolicyjnych, tworzy się mapy zagrożeń — opierając się na analizie stanu bezpieczeństwa i porządku — sporządzane na potrzeby dyslokacji służb wszystkich podmiotów działających na rzecz zapobiegania popełnianiu przestępstw, wykroczeń oraz zapobiegania zachowaniom aspołecznym, wspólnie planuje się przedsięwzięcia, koordynuje się działania zewnętrzne oraz dokonuje się wspólnej oceny osiągniętych efektów²⁰.

Służba patrolowa pełniona jest na podstawie planu dyslokacji służby. Na terenach miejskich można sporządzać zintegrowany plan dyslokacji służby dla wszystkich komórek i jednostek komendy powiatowej Policji.

Analiza stanu bezpieczeństwa i porządku na potrzeby dyslokacji służby patrolowej powinna zawierać opis przewidywanych zagrożeń oraz wskazanie celu, jaki należy uzyskać pełniąc służbę i taktyki działania patroli policyjnych w wyznaczonym rejonie. Powinna opierać się również na ocenie

¹⁸ Tamże, § 36.

¹⁹ Tamże, § 8 pkt 2.

²⁰ Tamże, § 8 pkt 3.

i monitorowaniu poszczególnych czynników mających wpływ na stan bezpieczeństwa i porządku, w tym:

- liczby oraz rodzaju zaistniałych przestępstw i wykroczeń;
- miejsca i czasu popełnionych przestępstw i wykroczeń;
- sposobu działania sprawców;
- okoliczności i warunków sprzyjających dokonywaniu przestępstw i wykroczeń;
- rozpoznania dokonanego przez służby Policji;
- prawidłowości dotychczasowego rozmieszczenia sił i środków oraz ich efektywności;
- rozpoznania obiektów strzeżonych, istotnych ze względu na ważny interes społeczny oraz bezpieczeństwo publiczne;
- bieżących i okresowych informacji na temat poziomu poczucia bezpieczeństwa, opartych na opiniach lokalnych społeczności²¹.

Organizacja pełnienia służby patrolowej opierającej się na rejonach zagrożonych, miejscach zagrożonych oraz innych wskazanych rejonach, polega w szczególności na²²:

- obejmowaniu patrolowaniem wybranych rejonów i miejsc tego typu oraz dostosowaniu do nich form i taktyki pełnienia służby;
- koordynowaniu i dostosowywaniu liczby policjantów kierowanych do służby patrolowej do istniejącego stanu zagrożenia w określonym czasie i wskazanych miejscach;
- kierowaniu do poszczególnych miejsc i rejonów, w miarę możliwości, tych samych policjantów;
- współpracy ze strażami miejskimi (gminnymi), Żandarmerią Wojskową, Strażą Graniczną, Strażą Ochrony Kolei i innymi podmiotami powołanymi do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku, w zakresie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach i porozumieniach²³.

10.2.4. Rola i zadania koordynatora działań zewnętrznych na szczeblu komendy powiatowej i wojewódzkiej. Zadania związane z koordynacją zadań policyjnych różnych jednostek lub komórek organizacyjnych Policji

Koordynację działań zewnętrznych powierza się zastępcom komendantów, nadzorujących służbę prewencyjną w komendach wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji oraz w komendach powiatowych Policji. W wypadku, gdy w strukturze etatowej jednostki Policji jest jeden zastępca komendanta, funkcję koordynatora pełni nadzorujący służbę prewen-

²¹ Tamże, § 15 pkt 1.

²² Tamże, § 23.

²³ Tamże, § 15 pkt 1.

cyjną komendant lub jego zastępcę. Komendant powiatowy, w zależności od potrzeb może powołać koordynatora w podległych sobie komisariatach Policji²⁴.

Do zadań koordynatora wojewódzkiego i stołecznego należy w szczególności:

- analizowanie stanu bezpieczeństwa i porządku oraz jego zmian na terenie województwa;
- określanie kierunków działań zewnętrznych;
- przydzielanie jednostkom podległym sił wzmocnienia oraz sił podmiotów pozapolicyjnych;
- sprawowanie nadzoru nad koordynatorami powiatowymi oraz ocena efektów działań²⁵.

Do zadań koordynatora powiatowego należy w szczególności:

- analizowanie stanu bezpieczeństwa i porządku oraz jego zmian;
- kierowanie realizacją działań zewnętrznych;
- pozyskiwanie i efektywne wykorzystanie sił przydzielonych;
- określanie sposobu i taktyki pełnienia służby;
- nadzór nad realizacją zadań, w tym bezpośrednie uczestnictwo;
- określenie zasad współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi;
- cykliczne opracowywanie analiz stanu bezpieczeństwa i porządku z udziałem podmiotów pozapolicyjnych, na potrzeby dyslokacji służby, uwzględniającej podział zadań;
- opracowywanie i aktualizacja zintegrowanych planów dyslokacji służb;
- tworzenie atmosfery współodpowiedzialności za zapobieganie zagrożeniom i poczucie bezpieczeństwa społeczności lokalnej;
- sprawowanie nadzoru nad koordynatorami w komisariatach Policji, o ile zostali powołani, oraz ocena efektów działań²⁶.

Koordynator realizuje swoje zadania przy pomocy zespołu zadaniowego, zwanego dalej zespołem, w skład którego wchodzi policjanci, w szczególności zajmujący stanowiska kierownicze w służbie prewencyjnej i kryminalnej oraz policjant odpowiedzialny za organizację służby patrolowej.

10.2.5. Płaszczyzny współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi

Służbę patrolową policjanci pełnią samodzielnie lub wspólnie ze strażnikami straży gminnej lub miejskiej, z żołnierzami Żandarmerii Wojskowej, funkcjonariuszami Straży Granicznej, funkcjonariuszami Straży Ochrony Kolei, przedstawicielami instytucji i organizacji społecznych działających na rzecz zapobiegania popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz innych pod-

²⁴ Tamże, § 9 pkt 1–3.

²⁵ Tamże, § 10 pkt 1.

²⁶ Tamże, § 10 pkt 2.

miotów realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku w określonych miejscach — na zasadach określonych w odrębnych przepisach²⁷.

Komendant główny Policji i komendant główny Żandarmerii Wojskowej podpisali porozumienie o współdziałaniu Żandarmerii Wojskowej i Policji. Zapisy porozumienia szczegółowo określają zakres współpracy obu formacji, a dotyczą organizacji i prowadzenia wspólnych przedsięwzięć służących ochronie bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, zwłaszcza w zakresie działań prewencyjnych, czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych, wymiany informacji, doskonalenia zawodowego i łączności.

W zakresie działań prewencyjnych funkcjonariusze Policji i żołnierze Żandarmerii Wojskowej organizują wspólne patrole w rejonach zagrożonych naruszeniem porządku publicznego, przeprowadzają kontrole ruchu drogowego i pilotaże, podejmują działania prewencyjne podczas zgromadzeń i imprez masowych, realizują w jednostkach i instytucjach wojskowych oraz środowisku cywilnym wspólne przedsięwzięcia, mające na celu zapobieganie przestępczości i występowaniu zjawisk patologicznych.

10.2.6. Cele i formy nadzoru nad służbą patrolową

Komendanci wojewódzki i stołeczny Policji w szczególności odpowiedzialni są za nadzór nad funkcjonowaniem systemów nadzoru w komendach: wojewódzkiej i stołecznej, powiatowych i komisariatach Policji. Komendanci powiatowy i komisariatu Policji odpowiedzialni są odpowiednio za nadzór nad funkcjonowaniem systemów nadzoru w komendzie powiatowej Policji i komisariacie Policji na terenie objętym swoją właściwością. W celu zapewnienia właściwego poziomu nadzoru, poza bezpośrednimi przełożonymi policjantów realizujących służbę patrolową, komendanci wyznaczają policjantów upoważnionych do wykonywania czynności nadzorczych²⁸.

Celem nadzoru nad pełnieniem służby patrolowej jest:

- 1) identyfikacja trudności w realizacji zadań służbowych w celu podejmowania działań zapobiegawczych;
- 2) dokonywanie oceny czy taktyka pełnienia służby patrolowej ma wpływ na stan bezpieczeństwa i porządku w rejonie służbowym;
- 3) sprawdzanie znajomości oraz stopnia realizacji zleconych zadań służbowych, a także uzyskiwanych w tej mierze efektów;
- 4) badanie zasadności, warunków i sposobu stosowania środków przymusu bezpośredniego, przede wszystkim broni palnej, przez policjantów;
- 5) sprawdzanie stanu i prawidłowości wyposażenia, uzbrojenia i umundurowania obowiązującego w trakcie wykonywania służby, a także wyglądu zewnętrznego policjantów;

²⁷ Tamże, § 12 pkt 4.

²⁸ Tamże, § 39 pkt 1–3.

- 6) sprawdzenie inicjatywy i aktywności policjantów w czasie służby;
- 7) reagowanie na stwierdzone w trakcie nadzoru uchybienia, przez wydawanie wiążących poleceń w celu natychmiastowego ich wyeliminowania²⁹.

Czynności wykonywane w ramach nadzoru nad pełnieniem służby patrolowej, polegają w szczególności na:

- obecności nadzorującego przy pełnieniu służby przez policjantów i obserwowaniu wykonywania przez nich czynności, a także na bezpośrednim wskazaniu sposobu ich wykonania;
- obserwowaniu czynności wykonywanych przez policjantów z pewnej odległości;
- samodzielnym przejściu lub objeździe określonego rejonu pełnienia służby przez policjantów w celu sprawdzenia stanu porządku i bezpieczeństwa publicznego, a także obecności policjantów w określonym miejscu i czasie.

10.2.7. Szacowanie ryzyka związanego z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie

Interwencje policyjne to jedno z najtrudniejszych zadań realizowanych przez funkcjonariuszy Policji, tym bardziej jeżeli są one przeprowadzane w związku z przemocą w rodzinie. **Przemoc w rodzinie** to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą³⁰. Cechy charakteryzujące przemoc w rodzinie to:

- intencjonalność co oznacza, że jest zamierzonym działaniem sprawcy mającym na celu podporządkowanie i kontrolowanie ofiary;
- występowanie nierówności sił w relacjach między członkami rodziny, z wyraźnym wskazaniem na korzyść sprawcy, który wykorzystuje ją, by naruszyć podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku — zdarza się również, że naraża on zdrowie, a nawet życie ofiary na poważne szkody);
- wywoływanie u ofiary przez sprawcę cierpienia i bólu³¹.

²⁹ Tamże, § 40.

³⁰ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, tekst jedn. DzU z 2015 r., poz. 1390, art. 2.

³¹ M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik dla policjantów. Szacowanie ryzyka związanego z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie*, Warszawa 2013, s. 5.

W sytuacji interwencji w związku z przemocą w rodzinie należy wszcząć procedurę „Niebieskie Karty”³². Warto podkreślić, że czynności te nie wymagają zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie³³.

Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta — A” przez przedstawiciela jednego z podmiotów wymienionych powyżej (tj. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia), w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie³⁴. Do wszczęcia tej procedury przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta — A” zobowiązany jest nie tylko policjant podejmujący interwencję w rodzinie dotkniętej przemocą, ale również ten, który np. przyjmuje zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, jeżeli ma ono związek z przemocą w rodzinie. Do wszczęcia procedury zobowiązany będzie również dzielnicowy, który podczas wykonywania czynności służbowych uzyska informacje, że w danej rodzinie może dochodzić do przemocy³⁵. Jeżeli podczas interwencji nie ma możliwości wypełnienia tego formularza w całości, części V, IX–XII, XV, XVII, XX–XXI mogą zostać uzupełnione przez dzielnicowego w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie³⁶. W razie braku możliwości wypełnienia formularza „Niebieska Karta — A” ze względu na nieobecność osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, stan jej zdrowia lub na zagrożenie jej życia lub zdrowia, jego wypełnienie następuje niezwłocznie po nawiązaniu bezpośredniego kontaktu z tą osobą lub po ustaniu przyczyny uniemożliwiającej jego wypełnienie. W wypadku gdy nawiązanie bezpośredniego kontaktu z osobą,

³² Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, DzU z 2011 r., nr 209, poz. 1245.

³³ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy..., art. 9d ust. 2.

³⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, Dz. Urz. z 2011 r., nr 209, poz. 1245, § 2 ust. 1.

³⁵ M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik...*, wyd. cyt., s. 22.

³⁶ Wytyczne nr 2 komendanta głównego Policji z 7 grudnia 2011 r. w sprawie postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieska Karta”, Dz. Urz. KGP z 2011 r., nr 10, poz. 77, § 2 ust. 2.

co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jest niewykonalne, wypełnienie formularza „Niebieska Karta — A” następuje bez udziału tej osoby³⁷. Rozmowę z osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przeprowadza się w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności tej osoby oraz zapewniających jej bezpieczeństwo³⁸.

W razie podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec dziecka, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury „Niebieskie Karty” należy przeprowadzić w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. Jednakże należy pamiętać, że jeżeli osobami, wobec których istnieje podejrzenie, iż stosują przemoc w rodzinie wobec dziecka są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni, to działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności pełnoletniej osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 k.k. Ponadto, działania z udziałem dziecka, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięte przemocą w rodzinie, powinny być prowadzone w miarę możliwości w obecności psychologa³⁹. Po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta — A” osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, przekazuje się formularz „Niebieska Karta — B”. Jeżeli osobą, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, jest dziecko, formularz „Niebieska Karta — B” przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu albo osobie, która zgłosiła podejrzenie stosowania przemocy w rodzinie. Formularza tego nie przekazuje się osobie, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie⁴⁰.

W związku z potrzebą zwiększenia skuteczności działań podejmowanych przez policjantów podczas przeprowadzania interwencji wobec przemocy w rodzinie, przygotowano narzędzia, które umożliwiają interweniującym policjantom szacowanie ryzyka zagrożenia życia i zdrowia osób dotkniętych tego rodzaju przemocą. Głównym celem stosowania owych narzędzi jest ułatwienie policjantom podjęcia decyzji, czy w sytuacji przemocy w rodzinie należy odizolować osobę, co do której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie od osoby doznającej owej przemocy. Przekłada się to na podniesienie skuteczności działań podejmowanych przez policję w celu ochrony zdrowia i życia tych osób. Wprowadzenie owego narzędzia oznacza również zapewnienie spójnego zrozumienia sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ofiar związanego z przemocą w rodzinie, wypełniony zaś pod-

³⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty”..., § 2 ust. 3 i 4.

³⁸ Tamże, § 4.

³⁹ Tamże, § 5.

⁴⁰ Tamże, § 6.

czas interwencji formularz będzie mógł dostarczyć cennych informacji, które będą wykorzystane podczas dalszej pracy z ofiarą przemocy w rodzinie, w tym przemocy wobec kobiet, w ramach spotkań zespołów interdyscyplinarnych lub grup roboczych.

Narzędzie szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia osób dotkniętych przemocą w rodzinie jest kwestionariuszem zawierającym sformułowane w postaci pytań czynniki ryzyka, których występowanie zwiększa możliwość wystąpienia wspomnianego zagrożenia. Narzędzie to przeznaczone jest do użytku przez policjantów przeprowadzających interwencję wobec przemocy w rodzinie⁴¹. Policjanci mają możliwość skorzystania z dwóch narzędzi w postaci kwestionariuszy zawierających po 13 czynników ryzyka, czyli cech i zachowań pozwalających przypuszczać, że w wypadku ich wystąpienia i skumulowania zagrożenie zdrowia i życia osób dotkniętych przemocą będzie wzrastać. Przy czym jeden z kwestionariuszy został oznaczony, jako część A, która odnosi się do interwencji wobec przemocy w rodzinie stosowanej wobec osoby dorosłej. Natomiast część B oznacza narzędzie przeznaczone do wykorzystania przez policjantów podczas interwencji przeprowadzanej w sytuacji przemocy stosowanej wobec dziecka. Na odwrocie kwestionariusza znajdują się algorytmy stanowiące integralną część narzędzi szacowania ryzyka zagrożenia życia i zdrowia osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Zawierają one sugestie co do sposobu postępowania policjantów w sytuacji przemocy w rodzinie stwierdzonej podczas przeprowadzania interwencji policyjnej⁴². Opracowane algorytmy oparte są na regulacjach prawnych obowiązujących policjantów podejmujących czynności związane z przemocą w rodzinie.

Głównym zadaniem policji jest zapewnienie bezpieczeństwa osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, przez wykorzystanie narzędzi mających na celu ochronę oraz minimalizowanie zagrożenia zdrowia i życia tych osób⁴³. Podejmując interwencję w związku z przemocą w rodzinie wobec osób dorosłych należy rozważyć czy osoba — wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie — swoim zachowaniem wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. art.: 156, 157, 160, 197, 207 k.k.⁴⁴ Jeżeli osoba wobec, której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie swoim zachowaniem wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w powyższych artykułach należy rozważyć zatrzymanie sprawcy na podstawie art. 244 § 1a k.p.k.⁴⁵ oraz kontynuować pro-

⁴¹ M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik...*, wyd. cyt., s. 6.

⁴² Tamże, s. 7.

⁴³ Tamże, s. 4.

⁴⁴ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny, tekst jedn. DzU z 2016 r., poz. 1137.

⁴⁵ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania karnego, DzU z 1997 r., nr 89, poz. 555 z późn zm.

cedurę „Niebieskie Karty”. W razie, gdy osoba — wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie — popełniła przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej z użyciem broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a ponadto zachodzi obawa, iż ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy albo popełnieniem takiego przestępstwa grozi zgodnie z treścią art. 244 § 1b k.p.k.⁴⁶ policjant ma obowiązek ją zatrzymać. Natomiast, gdy zachowanie osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie swoim zachowaniem nie wyczerpuje znamion przestępstwa, ale stosuje ona przemoc w rodzinie policjant może skorzystać z kwestionariusza, aby ocenić, czy należy odizolować sprawcę od ofiary. Jeżeli uzyskamy pozytywną odpowiedź na jedno z pierwszych trzech pytań w kwestionariuszu to oprócz wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” należy rozważyć zatrzymanie sprawcy, ponieważ istnieje bardzo duże ryzyko zagrożenia życia lub zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Udzielenie pozytywnych odpowiedzi na 5 lub więcej pytań z pozostałych 11 (tj. od 4 do 13 pytania), również wskazuje na duże ryzyko zagrożenia życia lub zdrowia osoby doświadczającej przemocy. W tej sytuacji należy również rozważyć zatrzymanie sprawcy. W każdym przypadku należy kontynuować procedurę „Niebieskie Karty”. Należy również pamiętać, że to policjant podejmuje decyzję o odizolowaniu sprawcy od ofiary. Jeżeli podczas interwencji w związku z przemocą w rodzinie policjant skorzystał z kwestionariusza szacowania ryzyka i uzyskał mniej niż 5 pozytywnych odpowiedzi na pytania 4–13 oznacza to, że zagrożenie życia lub zdrowia jest niewielkie — należy kontynuować procedurę „Niebieskie Karty” oraz postępować zgodnie z ogólnymi zasadami przeprowadzania interwencji. Należy zwrócić uwagę, że jeżeli pomimo takiego wyniku policjant uzna, iż należy osobę — wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie — zatrzymać, to policjant podejmuje decyzję, gdyż jest na miejscu interwencji.

„Podejmując interwencję w związku z przemocą w rodzinie wobec dziecka należy pamiętać, że jest to dużo trudniejsza interwencja. Trudność polega m.in. na tym, że potrzebne informacje możemy uzyskać tylko od osoby dorosłej, ta nie zawsze zaś będzie zainteresowana ich ujawnieniem, szczególnie gdy to ona krzywdzi dziecko⁴⁷. Należy pamiętać, że to rodzic może być sprawcą przemocy wobec dziecka. „Sama interwencja może być dla dziecka dużym stresem, więc jego zachowanie może być irracjonalne, nieprzewidywalne. Wypełniając kwestionariusz szacowania ryzyka pytania należy adresować do osoby dorosłej (ale nie sprawcy)⁴⁸. W sytuacji

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik...*, wyd. cyt., s. 32.

⁴⁸ Tamże.

interwencji w związku z przemocą w rodzinie, gdzie osobą doświadczającą przemocy jest dziecko należy rozważyć czy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie swoim zachowaniem wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 156, 157, 160, 200, 207 k.k.⁴⁹ Jeżeli osoba wobec, której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie swoim zachowaniem wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w powyższych artykułach, należy rozważyć zatrzymanie sprawcy na podstawie art. 244 § 1a k.p.k.⁵⁰ lub odebranie dziecka z rodziny w trybie interwencyjnym oraz kontynuować procedurę „Niebieskie Karty”. W wypadku odebrania dziecka z rodziny należy je umieścić w rodzinie zastępczej typu interwencyjnego lub w interwencyjnej placówce opiekuńczo-wychowawczej. Gdy osoba, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie popełniła przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej z użyciem broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a ponadto zachodzi obawa, że ponownie popełni ona przestępstwo z użyciem przemocy albo popełnieniem takiego przestępstwa grozi zgodnie z treścią art. 244 § 1b k.p.k.⁵¹ policjant ma obowiązek ją zatrzymać. Jeżeli zachowanie osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie swoim zachowaniem nie wyczerpuje znamion przestępstwa, ale stosuje ona przemoc w rodzinie należy skorzystać z kwestionariusza, w celu oceny, czy należy odizolować sprawcę od ofiary. Jeżeli uzyskamy pozytywną odpowiedź na jedno z pierwszych czterech pytań w kwestionariuszu, to oprócz wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” należy rozważyć zatrzymanie sprawcy, ponieważ istnieje bardzo duże ryzyko zagrożenia życia lub zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie. Udzielenie pozytywnych odpowiedzi na 5 lub więcej pytań z pytań 5–13 również wskazuje na duże ryzyko zagrożenia życia lub zdrowia osoby doświadczającej przemocy. W tej sytuacji należy również rozważyć zatrzymanie sprawcy lub interwencyjne odebranie dziecka. Należy pamiętać, aby kontynuować procedurę „Niebieskie Karty”. To policjant podejmuje decyzję o odizolowaniu sprawcy od ofiary i może zadecydować o zatrzymaniu sprawcy lub odebraniu dziecka z rodziny. Jeżeli nie mamy pewności kto stosuje przemoc wobec dziecka, należy rozważyć jego odebranie. W sytuacji odebrania dziecka z rodziny należy o tym fakcie powiadomić sąd rodzinny.

Niezwykle istotne jest, aby w każdym wypadku, gdy w rodzinie, w której podejmowana jest interwencja, występuje przemoc, wykorzystując narzędzia szacowania ryzyka, zadać ofierze wszystkie pytania zawarte w kwe-

⁴⁹ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny...

⁵⁰ Ustawa z 6 czerwca 1997 r. — Kodeks postępowania...

⁵¹ Tamże.

stionariuszu. Niektóre mogą wydawać się zbieżne z pozostałymi, jednak służą pozyskaniu maksymalnie pełnej informacji na temat danego przypadku przemocy. Należy zauważyć, że kwestionariusz nie przewiduje opcji odpowiedzi: „Nie wiem”, dlatego jeśli nie jest możliwe pozyskanie informacji, w odniesieniu do któregośkolwiek pytania, należy odnotować to na wypełnianym kwestionariuszu. Ryzyko jest bowiem dynamiczne i sytuacja może zmienić się w każdej chwili⁵².

„Identyfikacja i szacowanie ryzyka nie jest procesem przewidywania i nie istnieje procedura pozwalająca na obliczenie lub przewidzenie, w których sprawach na pewno dojdzie do zabójstwa czy też ponownego ataku lub zranienia ofiary przemocy w rodzinie”⁵³. Rozpoznanie problematyki zjawiska przemocy w rodzinie jest złożonym procesem i wymaga wglądu w sytuację rodziny, szczególnie instytucji powołanych do ochrony bezpieczeństwa ludzi, o czym traktuje art. 1 ustawy o Policji⁵⁴. Interweniujący policjanci powinni zdawać sobie sprawę, że przeprowadzając interwencję w sytuacji przemocy w rodzinie, powinni szerzej spojrzeć na przedmiotową interwencję i mieć świadomość, iż nie jest to zwykła czynność, lecz ingerencja w prywatne życie ofiar oraz sprawców przemocy⁵⁵. Od postawy policjanta, często pierwszej osoby, do której ofiara zwraca się o pomoc, zależeć będzie czy zacznie ona poszukiwać wsparcia i możliwości wyjścia z tej trudnej sytuacji. Dlatego ważne jest, aby funkcjonariusz Policji rozpoznawał sytuacje przemocy domowej, jej formy, dynamikę i skutki w codziennym funkcjonowaniu sprawcy oraz ofiary, „by konieczność wypełnienia kart „A” i pozostawienia kart „B” była narzędziem motywującym osobę doznającą przemocy do skorzystania z pomocy, a nie stała się rutynową formalnością”⁵⁶.

⁵² M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik...*, wyd. cyt., s. 17.

⁵³ Tamże, s. 8.

⁵⁴ Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji..., art. 1.

⁵⁵ D. Kwiatkowski, *Policja w systemie zapobiegania przemocy w rodzinie*, Słupsk 2012, s. 7.

⁵⁶ A. Hanak, *Policjant wobec przemocy domowej — obszary trudności w sytuacji pomagania*, „Przegląd Prewencyjny” 2009, nr 1, s. 29.

Załącznik 1. Kwestionariusz szacowania ryzyka — część A przemoc wobec dorosłych

Kwestionariusz szacowania ryzyka

W przypadku wystąpienia czynników ryzyka zaznacz X w kratce

1	Czy doszło do aktów przemocy z użyciem niebezpiecznego narzędzia lub gróźb jej użycia?	☐
2	Czy sprawca grozi ofierze zabiciem? Czy ofiara boi się o swoje życie? Czy ofiara uważa, że jest zdolny do jej zabicia?	☐
3	Czy doszło do duszenia?	☐

Pozytywna
odpowiedź
na jedno
z pytań 1-3

Rozważ
zatrzymanie

4	Czy w ostatnim czasie doszło do nasilenia przemocy?	☐
5	Czy sprawca ma zaburzenia psychiczne, leczy lub leczył się psychiatrycznie?	☐
6	Czy sprawca jest pod wpływem środków odurzających (alkohol/narkotyki/leki)?	☐
7	Czy sprawca był wcześniej karany za przestępstwa z użyciem przemocy (w rodzinie lub poza nią)?	☐
8	Czy sprawca kiedykolwiek groził lub próbował popełnić samobójstwo?	☐
9	Czy ofiara przemocy próbowała popełnić samobójstwo?	☐
10	Czy sprawca jest chorobliwie zazdrosny o ofiarę przemocy?	☐
11	Czy w ostatnim czasie ofiara przemocy rozstawała się ze sprawcą?	☐
12	Czy ofiara przemocy kiedykolwiek została pobita przez sprawcę podczas, gdy była w ciąży?	☐
13	Czy w domu jest broń?	☐

Pozytywna
odpowiedź
na 5 lub więcej
z pytań 4-13

Rozważ
zatrzymanie

W każdym
przypadku
kontynuuj
procedurę
Niebieskie
Karty

Sprawca – osoba, co do której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie – jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osoby najbliższej lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących

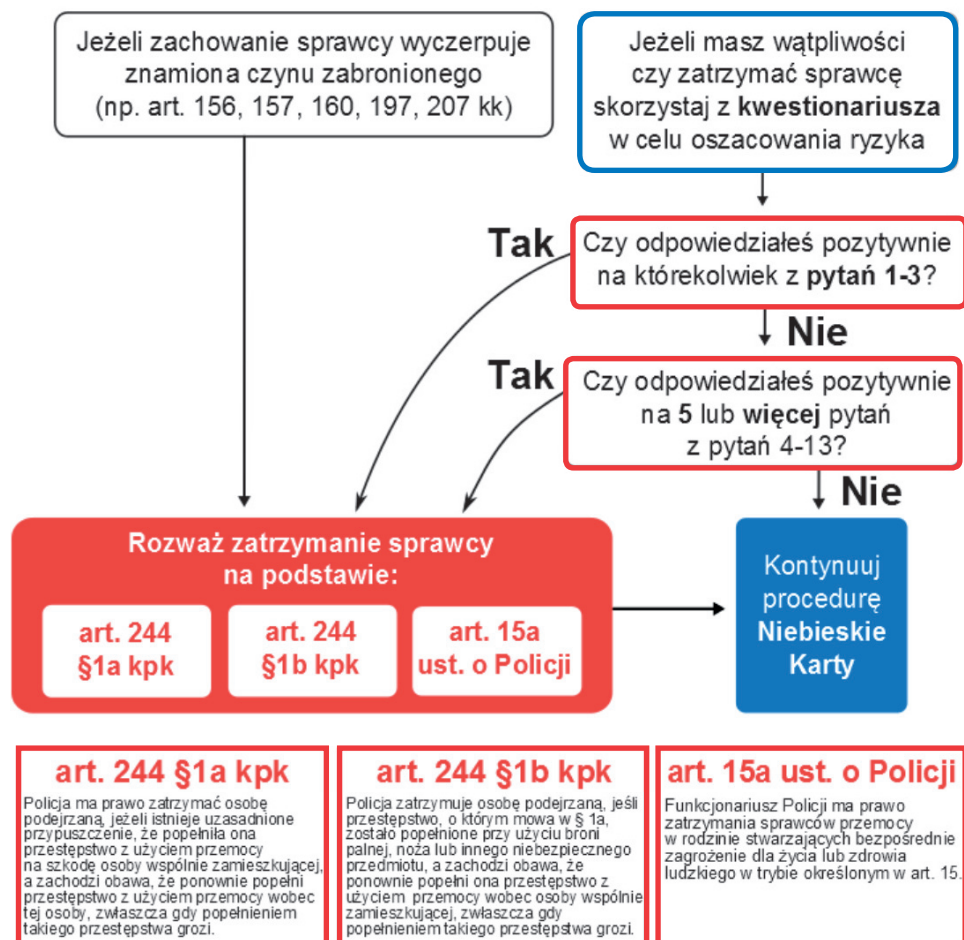
Ofiara – osoba, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie

Osoba najbliższa (wg art. 115 §11 k.k.) – małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca w e wspólnym pożyciu

Interwencja w związku z przemocą w rodzinie

Część A
przemoc wobec osób dorosłych

Rozpocznij procedurę Niebieskie Karty
(Wypełnij kartę A i przekaz oferze kartę B)

Pamiętaj, że ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie może być **mężczyzna lub kobieta**.

Jeżeli na miejscu interwencji znajduje się **dziecko** zwróć uwagę na jego potrzeby!

Jeżeli sprawcą **nie jest osoba najbliższa** lub wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca to **działaj na zasadzie odrębnych przepisów**.

Źródło: M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik dla policjantów. Szacowanie ryzyka związanego z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie*, Warszawa 2013

Załącznik 2. Kwestionariusz szacowania ryzyka — część B przemoc wobec dzieci

Kwestionariusz szacowania ryzyka

W przypadku wystąpienia czynników ryzyka zaznacz X w kratce.

Zwróć uwagę, że w rodzinie może być **kilkoro dzieci**

Pytania adresowane **do osoby dorosłej** o sytuację dziecka:

1	Czy sprawca bije, uderza, popycha, rzuca w dziecko ciężkim przedmiotem?	☐
2	Czy sprawca rzucił dzieckiem?	☐
3	Czy sprawca dusił dziecko?	☐
4	Czy sprawca przypalał dziecko papierosem lub innym rozgrzanym przedmiotem?	☐

Pozytywna
odpowiedź
na jedno
z pytań 1-4

↓
Rozważ
zatrzymanie
sprawcy
lub
odebranie
dziecka

5	Czy sprawca uderzył dziecko przedmiotem lub rzucił w dziecko przedmiotem?	☐
6	Czy sprawca jest agresywny słownie wobec dziecka (krzyczy/wyzywa)?	☐
7	Czy kiedykolwiek musiałaś/eś bronić dziecko przed sprawcą?	☐
8	Czy sprawca groził/straszył dziecko?	☐
9	Czy uważasz, że sprawca może zrobić krzywdę dziecku?	☐
10	Czy agresywne zachowanie wobec dziecka zdarzało się wcześniej?	☐
11	Czy są widoczne oznaki zaniedbywania dziecka?	☐
12	Czy występują inne niepokojące zachowania wobec dziecka?	☐
13	Wiek dziecka od 0 do 6 lat lub niepełnosprawność	☐

Pozytywna
odpowiedź
na 5 lub więcej
z pytań 5-13

↓
Rozważ
zatrzymanie
sprawcy
lub
odebranie
dziecka

W każdym
przypadku
kontynuuj
procedurę
Niebieskie
Karty

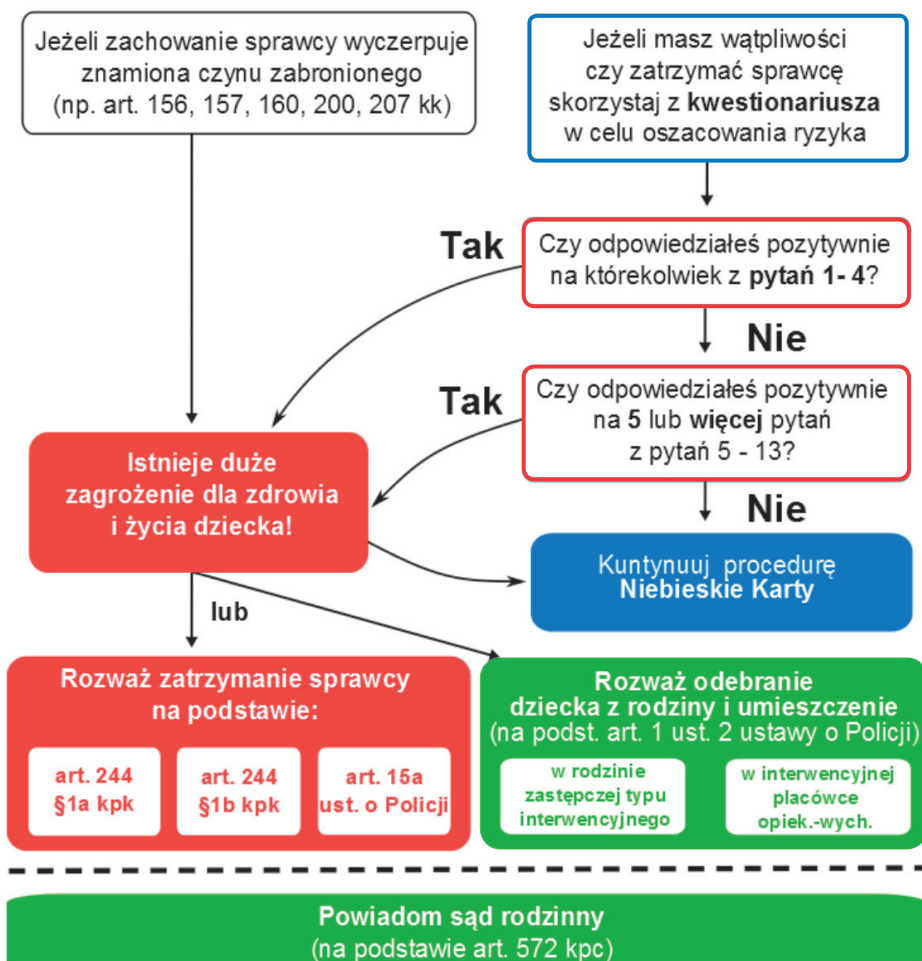
UWAGA!

Zaistnienie nawet jednego z wymienionych czynników ryzyka lub innego niepokojącego sygnału może świadczyć o występowaniu przemocy w rodzinie. Kwestionariusz jest jedynie narzędziem pomocniczym. Zaufaj swojej intuicji i wdrażaj znane Ci przepisy i procedury.

Interwencja w związku z przemocą w rodzinie

Część B przemoc wobec dzieci

Rozpocznij procedurę **Niebieskie Karty**
(Wypełnij kartę A w obecności osoby pełnoletniej
Przełącz kartę B rodzicowi/opiekunowi niebędącemu sprawcą przemocy
lub osobie, która zgłosiła przemoc)

Zwróć uwagę na stan zdrowia dziecka. W razie wątpliwości wezwij lekarza!

Źródło: M. Kordaczuk-Wąs, W. Mende, *Praktyczny podręcznik dla policjantów. Szacowanie ryzyka związanego z indywidualnymi przypadkami przemocy w rodzinie*, Warszawa 2013

10.3. Funkcjonowanie służby konwojowej

Problematyka funkcjonowania służby konwojowej i występowania wydarzeń nadzwyczajnych podczas wykonywania doprowadzeń i konwojowania osób oraz wartości pieniężnych lub muzealiów sygnalizuje konieczność odpowiedniego interpretowania i stosowania obowiązujących przepisów. Sprawy związane z bezpiecznym i prawidłowym wykonywaniem zadań służbowych, zasady zachowania policjanta w razie wystąpienia wydarzenia nadzwyczajnego oraz sposoby przeciwdziałania odpowiednio regulują przepisy wewnętrzne w postaci zarządzenia nr 360 komendanta głównego Policji. Przepisy odnoszące się do konwojów i doprowadzeń mają na celu ochronę osób lub przedmiotów przed zamachem lub jakimkolwiek innym nieuprawnionym działaniem skutkującym zagrożeniem życia i zdrowia albo bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do aktów prawnych regulujących sposób wykonania konwoju zaliczamy m.in.:

- ustawę z 6 kwietnia 1990 r. o Policji,
- ustawę z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej,
- rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję,
- zarządzenie nr 360 komendanta głównego Policji z 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń.

10.3.1. Zadania położonych w zakresie funkcjonowania służby konwojowej

Czynności służbowe w zakresie konwojów mają na celu ochronę osób lub przedmiotów przed zamachem lub jakimkolwiek innym nieuprawnionym działaniem skutkującym zagrożeniem życia i zdrowia albo bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do podstawowych pojęć odnoszących się do pełnienia służby konwojowej zaliczamy:

- **Konwój** — zespół czynności związanych z przemieszczaniem osoby konwojowanej albo wartości pieniężnych lub muzealiów.
- **Osoba konwojowana** — osoba pobrana z zakładu karnego, aresztu śledczego, zakładu poprawczego, schroniska dla nieletnich, policyjnej izby dziecka lub innego ośrodka dla nieletnich, a także osoba skazana lub tymczasowo aresztowana przekazywana w ramach umów międzynarodowych.
- **Osoba wymagająca szczególnego nadzoru** — osoba pozbawiona wolności (zatrzymana, tymczasowo aresztowana lub skazana) w związku z przestępstwem o charakterze terrorystycznym, udziałem w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym, uprowadzeniem

statku powietrznego lub morskiego, wzięciem lub przetrzymywaniem zakładników albo innym przestępstwem popełnionym ze szczególnym okrucieństwem, z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych.

Konwój osób wykonują policjanci z komórki konwojowej właściwej ze względu na miejsce pobytu osoby konwojowanej. W przypadku braku możliwości realizacji konwoju zleconego przez sąd lub prokuratora, kierownik komórki konwojowej, o której mowa wyżej, występuje do właściwego komendanta wojewódzkiego (stołecznego) Policji z wnioskiem o skierowanie do wykonania konwoju policjantów z innych komórek lub jednostek organizacyjnych Policji⁵⁷.

Konwoje wykonuje się na podstawie:

- 1) pisemnego polecenia sądu, które zostało wysłane do jednostki organizacyjnej Policji nie później niż 14 dni przed datą czynności sądowej;
- 2) pisemnego polecenia prokuratora, przesłanego do właściwej jednostki organizacyjnej Policji w terminie umożliwiającym zorganizowanie konwoju.

Polecenia wykonania konwoju, które zostały dostarczone w terminach krótszych, niż określone wyżej, mogą być realizowane po wcześniejszych uzgodnieniach, jeżeli uzgodnienia te wskazują na obiektywne okoliczności uzasadniające wyjątkową pilność konwoju⁵⁸.

Konwojenci powinni posiadać wyposażenie i uzbrojenie odpowiednie do istniejącego zagrożenia bezpieczeństwa konwoju, w szczególności zaś broń palną, kajdanki, ręczny miotacz gazu lub pieprzu oraz opatrunek osobisty. Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej podczas konwojów lub doprowadzeń następuje na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Policyjny środek transportu wykorzystywany do konwoju osób powinien być wyposażony w środki ochrony indywidualnej przed zakażeniami chorobami zakaźnymi. Podkreślić należy, że za właściwe wyposażenie i uzbrojenie konwojentów jest odpowiedzialny policjant przeprowadzający odprawę do służby⁵⁹.

Kierownik komórki organizacyjnej Policji realizującej konwój albo wyznaczony przez niego policjant, podczas organizacji konwoju jest obowiązany w szczególności:

- 1) ustalić w aktualnym miejscu pobytu osoby konwojowanej czy nie zaistniały nagle przeszkody w realizacji konwoju;
- 2) zgromadzić wszelkie dostępne informacje, mogące mieć wpływ na bezpieczeństwo konwoju, w tym informacje o dotychczasowym zachowaniu się osoby konwojowanej w aktualnym miejscu pobytu;

⁵⁷ Zarządzenie nr 360 komendanta głównego Policji z 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń, Dz. Urz. KGP z 2018 r., poz.17, § 4.

⁵⁸ Tamże, § 5.

⁵⁹ Tamże, § 7.

- 3) określić na podstawie informacji, o których mowa w pkt 2), siły i środki niezbędne do bezpiecznego wykonania konwoju;
- 4) powiadomić pisemnie kierowników komórek konwojowych usytuowanych na trasie konwoju o ewentualnej możliwości przejęcia osób konwojowanych w drodze powrotnej;
- 5) przeprowadzić bezpośrednio przed rozpoczęciem konwoju odprawę z konwojentami.

Przeprowadzający odprawę jest obowiązany w szczególności:

- 1) wyznaczyć skład konwoju oraz dowódcę konwoju;
- 2) przekazać dowódcy konwoju niezbędną dokumentację oraz informacje o osobach konwojowanych (również w drodze powrotnej);
- 3) sprawdzić konwojentów w zakresie wyposażenia, uzbrojenia i umundurowania, a także znajomości przepisów o wykonywaniu konwojów oraz użyciu lub wykorzystaniu przez policjantów środków przymusu bezpośredniego i broni palnej;
- 4) przekazać konwojentom wszelkie informacje, które mogą mieć wpływ na przebieg wykonywanego konwoju;
- 5) potwierdzić przeprowadzenie odprawy w książce lub w protokole odpraw do służby konwojowej oraz sprawdzić, czy konwojenci udokumentowali przeprowadzenie odprawy w notatnikach służbowych.

W przypadku wykonywania przez tych samych policjantów kilku następujących po sobie konwojów w jednym dniu, odprawę można przeprowadzić bezpośrednio przed rozpoczęciem pierwszego z tych konwojów.

W razie wykonywania konwoju w czasie, w którym policjant odpowiadający za przeprowadzenie odprawy nie pełni służby, odprawę można przeprowadzić odpowiednio wcześniej, a wyposażenie, uzbrojenie i umundurowanie konwojentów sprawdza bezpośrednio przed rozpoczęciem konwoju policjant wyznaczony przez kierownika komórki organizacyjnej Policji wykonującej konwój⁶⁰.

Szczególną rolę w zapewnieniu właściwej realizacji powierzonych zadań odgrywa osoba, która została wskazana na odprawie do służby jako dowódca konwoju.

To właśnie dowódca konwoju odpowiada za przebieg i sposób wykonania konwoju, w szczególności zaś:

- 1) sprawdza zabezpieczenia w środku transportu lub wyznacza konwojenta do tego sprawdzenia;
- 2) sprawdza tożsamość osób konwojowanych oraz zgodność depozytów zastrzeżonych z otrzymaną dokumentacją;
- 3) przydziela konwojentom osoby konwojowane ze wskazaniem tych, wobec których należy stosować wzmożone środki ostrożności oraz podejmuje decyzję o ich rozmieszczeniu w środkach transportu

⁶⁰ Tamże, § 8.

oraz w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób konwojowanych w sądach i prokuraturach;

- 4) poleca konwojentom sprawdzenie osoby konwojowanej w celu ewentualnego znalezienia i odebrania przedmiotów, które swoimi właściwościami mogą spowodować zagrożenie dla życia i zdrowia lub bezpieczeństwa konwoju, a w szczególności:
 - a) podczas przejmowania osób konwojowanych,
 - b) po zakończeniu widzenia lub innej czynności związanej z kontaktem osób konwojowanych z innymi osobami,
 - c) po wyjściu osób konwojowanych z toalety,
 - d) po każdorazowej utracie kontaktu wzrokowego z osobami konwojowanymi;
- 5) nadzoruje przemieszczanie depozytów zastrzeżonych oraz pokwitowanie ich przejęcia przy przekazywaniu osób konwojowanych;
- 6) sprawdza czy osoby konwojowane otrzymały prowiant w przypadkach konwojów, których czas trwania przekracza 8 godzin;
- 7) zgłasza każdy wjazd konwoju na obszar województwa i wyjazd z tego obszaru dyżurnym właściwych komend wojewódzkich (Komendy Stołecznej) Policji;
- 8) informuje bezpośredniego przełożonego, dostępnymi środkami łączności, o każdorazowej zmianie trasy konwoju;
- 9) przed wyprowadzeniem osób konwojowanych ze środków transportu zapoznaje się z topografią budynku sądu lub prokuratury oraz z drogami dojścia do sali rozpraw, pokoju przesłuchań lub pomieszczeń albo miejsc przeznaczonych dla osób konwojowanych oraz sprawdza stan i zabezpieczenie techniczne tych pomieszczeń i miejsc lub wyznacza konwojenta do realizacji tych czynności;
- 10) przekazuje uprawnionym osobom w miejscu docelowym konwoju informacje o zachowaniu się osoby konwojowanej, które mogą mieć wpływ na bezpieczeństwo wykonywania czynności procesowych lub pobytu konwojowanego w miejscach wyznaczonych przez uprawniony organ;
- 11) sporządza notatkę urzędową z zachowania osoby konwojowanej w wypadku, gdy było ono niezgodne z prawem lub z wydawanymi przez konwojentów poleceniami lub miało inny negatywny wpływ na przebieg konwoju, a następnie przekazuje ją właściwemu podmiotowi, z którego została pobrana.

Dowódcy konwoju zabrania się bez uzasadnionej przyczyny:

 - 1) zatrzymywać konwój lub zmieniać trasę konwoju,
 - 2) wykonywać lub zlecać konwojentom wykonywanie czynności niezwiązanych z konwojowaniem⁶¹.

⁶¹ Tamże, § 9.

Konwojami o zwiększonym zagrożeniu bezpieczeństwa są konwoje:

- 1) w odniesieniu, do których uzyskano informacje wskazujące na możliwość:
 - a) podjęcia przez osoby konwojowane próby ucieczki, czynnej napaści na konwojentów albo zamachu na życie lub zdrowie własne względnie innej osoby konwojowanej,
 - b) dokonania zamachu na konwój,
 - c) zaistnienia innego zdarzenia mającego negatywny wpływ na bezpieczeństwo konwoju;

2) osób wymagających szczególnego nadzoru;

3) osób wzbudzających duże zainteresowanie środków masowego przekazu⁶².

Przy wykonywaniu konwojów o zwiększonym zagrożeniu bezpieczeństwa należy stosować odpowiednie do rodzaju zagrożenia następujące wzmożone środki ostrożności:

- 1) wyznaczenie do wykonania konwoju większej liczby policjantów, udział w konwoju policjantów przeszkolonych w zakresie podejmowania interwencji wobec osób agresywnych i niebezpiecznych, udział policjantów z pododdziałów antyterrorystycznych;
- 2) wyposażenie konwojentów w broń maszynową, kamizelki kuloodporne, hełmy kuloodporne lub paralizatory elektryczne;
- 3) wykonywanie konwoju z użyciem psów służbowych, większej liczby pojazdów, pojazdu opancerzonego lub policyjnego transportu lotniczego;
- 4) zakładanie kajdanek zespolonych, kajdanek zakładanych na nogi, kasków zabezpieczających, pasów obezwładniających lub kaftanów bezpieczeństwa osobom konwojowanym, wobec których użycie tych środków przymusu bezpośredniego jest prawnie dopuszczalne;
- 5) zakładanie osobom konwojowanym kamizelek i hełmów kuloodpornych;
- 6) ograniczenie do niezbędnego minimum liczby osób mających dostęp do informacji o organizacji i wykonywaniu konwoju;
- 7) wyznaczenie dodatkowych policjantów do zabezpieczenia trasy konwoju oraz miejsc czynności procesowych z udziałem osób konwojowanych.

Konwoje o zwiększonym zagrożeniu bezpieczeństwa wykonuje się na podstawie pisemnego polecenia sądu lub prokuratora albo kierownika komórki organizacyjnej Policji wykonującej konwój lub wyznaczonego przez niego policjanta⁶³. Tego typu konwoje realizowane są na podstawie planu konwoju, który sporządza policjant wyznaczony przez kierownika komórki organizacyjnej Policji wykonującej konwój. Plan konwoju powinien zawierać informacje o:

- osobach konwojowanych;
- zadaniach dla dowódcy konwoju i konwojentów;
- sposobie postępowania konwojentów w przypadku zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego, wypadku, kolizji lub awarii pojazdu;

⁶² Tamże, § 14.

⁶³ Tamże, § 15.

- przebiegu trasy głównej i zapasowej konwoju oraz środkach transportu;
- czasie realizacji konwoju, miejscach przerw w konwoju;
- sposobie utrzymywania łączności z jednostkami organizacyjnymi Policji znajdującymi się na trasie konwoju;
- innych okolicznościach uznanych za istotne dla bezpieczeństwa konwoju.

W przypadkach konwojowania osób mających uczestniczyć w czynnościach procesowych plan konwoju powinien zawierać również informacje dotyczące ochrony budynku sądu lub prokuratury, tras przemieszczania się konwoju wewnątrz tego budynku i określać sposób współpracy konwojentów z policjantami oraz innymi podmiotami ochraniającymi sąd lub prokuraturę.

Plan taki zatwierdza i przekazuje dowódcy konwoju kierownik komórki organizacyjnej Policji wykonującej konwój lub wyznaczony przez niego policjant. Nadanie planowi konwoju klauzuli tajności następuje według zasad określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych⁶⁴.

W razie gdy konwój o zwiększonym zagrożeniu bezpieczeństwa jest wykonywany z użyciem większej liczby pojazdów, obowiązuje następujący sposób postępowania:

- 1) przy dwóch pojazdach środek transportu, w którym przebywają osoby konwojowane jest zabezpieczany przez pojazd jadący za nim;
- 2) przy trzech pojazdach środek transportu, w którym przebywają osoby konwojowane, porusza się w kolumnie pomiędzy dwoma pozostałymi pojazdami i jest przez nie zabezpieczany;
- 3) dowódca konwoju utrzymuje łączność z wyznaczonymi konwojentami znajdującymi się w pozostałych pojazdach wchodzących w skład kolumny konwojowej⁶⁵.

10.3.2. Nadzór przełożonych nad komórkami konwojowymi **— postępowanie w wypadku wydarzenia nadzwyczajnego**

W sytuacji zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego, tj. zdarzenia z udziałem osoby konwojowanej lub doprowadzanej skutkującego:

- a) zabójstwem lub usiłowaniem zabójstwa,
- b) samobójstwem lub usiłowaniem samobójstwa,
- c) zgonem z przyczyn naturalnych,
- d) ucieczką osoby konwojowanej lub doprowadzanej albo usiłowaniem uwolnienia tej osoby,
- e) zamachem na zdrowie lub życie człowieka, w wyniku którego konieczna była jego hospitalizacja lub zamachem na konwojowane wartości pieniężne lub muzealia⁶⁶,

⁶⁴ Tamże, § 16.

⁶⁵ Tamże, § 17.

⁶⁶ Tamże, § 1 ust. 3 pkt 12.

dowódca konwoju lub policjant odpowiedzialny za wykonanie doprowadzenia podejmuje działania zmierzające do eliminacji zagrożenia, w szczególności zaś:

- 1) wzywa pomocy hasłem: „Konwój wzywa pomocy” oraz niezwłocznie powiadamia dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji, na której terytorialnym zasięgu działania nastąpiło wydarzenie nadzwyczajne;
- 2) dowodzi obroną konwoju, zapewnia osobom poszkodowanym pierwszą pomoc i w miarę możliwości organizuje działania pościgowe;
- 3) dokonuje niezbędnych czynności zabezpieczających miejsce wydarzenia nadzwyczajnego;
- 4) niezwłocznie po zakończeniu czynności na miejscu wydarzenia nadzwyczajnego sporządza szczegółową notatkę służbową z jego przebiegu i podjętych działań, którą przekazuje dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji właściwej terytorialnie dla miejsca wydarzenia nadzwyczajnego, a jej kopię bezpośrednio przełożonemu.

Kopie notatki, o której mowa w pkt 4), dyżurny jednostki organizacyjnej Policji, na obszarze terytorialnego zasięgu działania, której nastąpiło wydarzenie nadzwyczajne, przesyła niezwłocznie do komórki konwojowej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji właściwej ze względu na miejsce pełnienia służby funkcjonariuszy realizujących konwój lub doprowadzenie. Kierownik komórki konwojowej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, po zapoznaniu się z kopią notatki z zaistniałego wydarzenia nadzwyczajnego przesyła ją niezwłocznie do komórki organizacyjnej Komendy Głównej Policji właściwej w sprawach prewencji⁶⁷.

Przyczyny i okoliczności wydarzeń nadzwyczajnych są wyjaśniane przez policjantów wyznaczonych przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji wykonującej konwój lub doprowadzenie. Wyznaczeni policjanci na podstawie uzyskanych informacji sporządzają meldunek z przebiegu wydarzenia nadzwyczajnego, który przesyła się przed upływem 7 dni od dnia wydarzenia do komórki konwojowej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji. Meldunek ten powinien zawierać następujące informacje:

- 1) czas, miejsce oraz rodzaj wydarzenia nadzwyczajnego;
- 2) nazwa komórki i jednostki organizacyjnej Policji, której policjanci wykonywali konwój lub doprowadzenie;
- 3) stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe, sprawującego nadzór nad realizacją konwojów i doprowadzeń,
- 4) stopień, imię i nazwisko dowódcy konwoju i konwojentów lub policjantów wykonujących doprowadzenie, ich stanowiska służbowe, staż służby oraz przeszkolenie zawodowe oraz terminy, w których uczestniczyli oni w szkoleniu lub doskonaleniu zawodowym w zakresie konwojów i doprowadzeń;

⁶⁷ Tamże, § 43.

- 5) dane personalne osoby konwojowanej lub doprowadzanej, podmiot zarządzający konwój lub doprowadzenie oraz określenie sprawy, w związku z którą wykonywano konwój lub doprowadzenie;
- 6) informacje dotyczące przeprowadzenia odprawy;
- 7) szczegółowy opis przebiegu wydarzenia nadzwyczajnego;
- 8) czynności podjęte po zaistnieniu wydarzenia nadzwyczajnego;
- 9) dane osób uczestniczących w czynnościach na miejscu wydarzenia nadzwyczajnego;
- 10) ewentualne naruszone przepisy oraz czynności podjęte wobec policjantów wykonujących konwój lub doprowadzenie;
- 11) informacje o sposobie sprawowanego nadzoru nad realizacją konwojów i doprowadzeń w jednostce organizacyjnej Policji, której policjanci realizowali konwój lub doprowadzenie;
- 12) planowane przedsięwzięcia zmierzające do wyeliminowania w przyszłości podobnych wydarzeń nadzwyczajnych.

Przyczyny i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego analizowane są przez wyznaczonych policjantów komórki konwojowej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, którzy na podstawie zgromadzonych materiałów, w szczególności informacji zawartych w meldunku, są obowiązani opracować analizę przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego. Analiza przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego zawiera w szczególności:

- 1) informacje zawarte w meldunku;
- 2) ocenę przyczyn i okoliczności zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego;
- 3) informację o zrealizowanych przez komórkę konwojową właściwej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji przedsięwzięciach z zakresu nadzoru nad zadaniami związanymi z konwojowaniem i doprowadzaniem osób;
- 4) wnioski zawierające propozycje rozwiązań zmierzających do wyeliminowania podobnych wydarzeń nadzwyczajnych.

Analizę przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego, przedkłada się do akceptacji komendantowi wojewódzkiemu (stołecznemu) Policji lub jego zastępcy przed upływem 14 dni od dnia wydarzenia nadzwyczajnego. Kopię zaakceptowanej analizy przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego niezwłocznie przesyła się do komórki organizacyjnej KGP właściwej w sprawach prewencji, komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji właściwej w sprawach kontroli oraz jednostki organizacyjnej Policji, której policjanci wykonywali konwój lub doprowadzenie. W terminie do 2 miesięcy od dnia wydarzenia nadzwyczajnego, kierownik komórki konwojowej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji przesyła do komórki organizacyjnej KGP właściwej w sprawach prewencji meldunek uzupełniający do analizy, dotyczący sposobu realizacji zawartych w niej wniosków⁶⁸.

⁶⁸ Tamże, § 44.

W razie zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego podczas wykonywania konwoju lub doprowadzenia przez policjantów z komórek organizacyjnych KGP, CBŚP, BSWP, WSPol w Szczytnie, CSP w Legionowie lub szkoły policyjnej, przyczyny i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego analizują policjanci wyznaczeni przez kierownika komórki organizacyjnej wykonującej konwój lub doprowadzenie. Analizę przyczyn i okoliczności zaistniałego wydarzenia nadzwyczajnego, po akceptacji przez kierownika komórki organizacyjnej realizującej konwój lub doprowadzenie, przesyła się do komórki organizacyjnej KGP właściwej do spraw prewencji⁶⁹.

10.4. Służba w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (dalej jako: PDOZ) to specjalnie wydzielone pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Policji usytuowane, wyposażone i chronione zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, w których umieszczane są osoby zatrzymane, konwojowane i doprowadzone w celu wytrzeźwienia. Organizacji i sposobu pełnienia służby, nadzoru nad osobami umieszczonymi w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia określają przepisy zarządzenia nr 130 komendanta głównego Policji. Również problematyka wydarzeń nadzwyczajnych i sposób postępowania policjantów w takich sytuacjach oraz niwelowania ich skutków została określona we wspomnianym przepisie wewnętrznym. Służba pełniona w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia powinna być pełniona na podstawie obowiązujących przepisów. Przepisy te określają wymagania dla osób wykonujących zadania w pomieszczeniu, wskazują obowiązki i uprawnienia oraz procedury, do których powinien stosować się funkcjonariusz wykonujący czynności służbowe w pomieszczeniu. Do aktów prawnych regulujących sposób pełnienia służby zaliczamy m.in.:

- ustawę z 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
- ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- ustawę z 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej,
- rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomiesz-

⁶⁹ Tamże, § 45.

- zeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb;
- rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję;
 - rozporządzenie ministra sprawiedliwości z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru penitencjarnego;
 - zarządzenie nr 130 komendanta głównego Policji z 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia.

10.4.1. Zadania przełożonych w zakresie pełnienia przez policjantów służby ochronnej

Wskazane wyżej przepisy określają podstawowe pojęcia dotyczące pomieszczeń dla osób zatrzymanych, warunki jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach Policji, metody i formy wykonywania zadań oraz inne mające na celu prawidłowe wykonanie zadań przez funkcjonariusza wykonującego tam zadania, tj. m.in. niedopuszczenia do zaistnienia w pomieszczeniu wydarzenia nadzwyczajnego, a w razie wystąpienia, odpowiedni sposób postępowania, który doprowadzi do minimalizacji skutków.

Wydaje się, że jedną z najistotniejszych zasad bezpieczeństwa jest niedopuszczenie, żeby do pomieszczenia wносить przedmioty, których użycie może stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia człowieka⁷⁰. Z zarządzenia nr 130 komendanta głównego Policji wynika, że powyższy zakaz poza policjantami i funkcjonariuszami organów ścigania, wchodzących do pomieszczenia w celu przyjęcia, przekazania lub wydania osoby zatrzymanej, doprowadzonej do wytrzeźwienia lub konwojowanej dotyczy wszystkich przebywających w pomieszczeniu osób pracujących, doprowadzonych oraz sprawujących nadzór.

Kierownik jednostki sprawujący nadzór nad pełnieniem służby w PDOZ organizuje służbę w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant. Istotne jest, aby do służby w pomieszczeniu kierować policjantów, którzy ukończyli doskonalenie zawodowe lokalne w zakresie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu. Policjanci, pełniący służbę w pomieszczeniu powinni przynajmniej raz w roku uczestniczyć w takim doskonaleniu⁷¹. Analizując zapisy dotyczące kontroli zachowania się osób w pomieszczeniu oraz obowiązkowi sprawdzania funkcji życiowych takich, jak tętno czy oddech, przez funkcjonariusza, mimo iż nie ma przepisów w tym zakresie, wydaje się zasadne, żeby policjanci kierowani do służby w pomieszczeniu posiadali przeszkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy.

⁷⁰ Zarządzenie nr 130 komendanta głównego Policji z 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu..., § 8 ust. 1.

⁷¹ Tamże, § 3.

Do zadań przełożonych w zakresie pełnienia przez policjantów służby ochronnej należy:

- a) dobór policjantów do pełnienia służby w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;
- b) odprawy, szkolenia, instruktaż;
- c) obowiązki i uprawnienia policjanta pełniącego służbę;
- d) dokumentowanie przebiegu służby.

Do obowiązków policjantów pełniących służbę w pomieszczeniu w szczególności należy:

- 1) zapoznanie się z dokumentacją służbową niezwłocznie po rozpoczęciu służby w pomieszczeniu i odnotowanie tego w książce przebiegu służby;
- 2) sprawdzenie stanu faktycznego z dokumentacją służbową w odniesieniu do osób umieszczonych w pomieszczeniu oraz ich depozytów i odnotowanie tego w książce przebiegu służby, w tym podanie liczby osób umieszczonych w pomieszczeniu;
- 3) wykonywanie poleceń dyżurnego zmiany;
- 4) niezwłoczne informowanie dyżurnego zmiany o wydarzeniach nadzwyczajnych lub innych zdarzeniach stanowiących zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa osób umieszczonych w pomieszczeniu, a także o stwierdzonych nieprawidłowościach w wyposażeniu i zabezpieczeniu technicznym oraz podejmowanie przedsięwzięć zmierzających do eliminacji ujawnionego zagrożenia i odnotowanie tego w książce przebiegu służby;
- 5) przyjmowanie zgłoszeń o złym stanie zdrowia osób umieszczonych w pomieszczeniu oraz niezwłoczne informowanie o tym dyżurnego zmiany i odnotowanie tego w książce przebiegu służby;
- 6) niezwłoczne informowanie dyżurnego zmiany o konieczności przeprowadzenia badania lekarskiego w przypadku podejrzenia, że osoba umieszczona w pomieszczeniu jest chora zakaźnie lub zakażona oraz odnotowanie tego w książce przebiegu służby;
- 7) niezwłoczne informowanie dyżurnego zmiany o wynikającej z decyzji lekarza konieczności zwolnienia z pomieszczenia osoby umieszczonej w pomieszczeniu ze względu na jej stan zdrowia zagrażający życiu lub zdrowiu oraz odnotowanie tego w książce przebiegu służby;
- 8) przyjmowanie próśb, skarg i wniosków od osób umieszczonych w pomieszczeniu oraz przekazywanie ich dyżurnemu zmiany i odnotowanie tych czynności w książce przebiegu służby;
- 9) sprawdzanie czystości, stanu sanitarnego pomieszczenia i jego wyposażenia;
- 10) kontrolowanie zachowania osób w pomieszczeniu oraz odnotowanie tego w książce przebiegu służby;

- 11) otwieranie i zamykanie wejść, wyjść i przejść w pomieszczeniu, zgodnie z zasadami ustalonymi w zarządzeniu;
- 12) sprawdzanie osób umieszczonych w pomieszczeniu w wypadku, o którym mowa w § 21 ust. 1 pkt 2–5 zarządzenia, tj.:
 - po opuszczeniu przez nią pokoju i po powrocie do niego,
 - przed przeniesieniem jej do innego pokoju,
 - w przypadku zaginięcia elementu wyposażenia pomieszczenia,
 - w innych sytuacjach uzasadnionych okolicznościami oraz względami bezpieczeństwa;
- 13) wydawanie posiłków oraz napojów osobom umieszczonym w pomieszczeniu oraz odnotowanie tego w książce przebiegu służby;
- 14) wydawanie leków i nadzorowanie ich zażywania przez osobę umieszczoną w pomieszczeniu, w wypadku gdy wynika to ze wskazań lekarskich, oraz odnotowanie tych czynności w książce przebiegu służby⁷².

Dokumentowanie przebiegu służby prowadzi się w książce przebiegu służby. Zapisy dotyczą przebiegu służby, wydarzeń w jej trakcie oraz wykonywanie zadań w pomieszczeniu, w szczególności powinny zawierać:

- 1) czas rozpoczęcia i zakończenia służby;
- 2) przyjęcie osoby do pomieszczenia, w tym również w ramach przerwy w konwoju albo doprowadzeniu, wydanie, przekazanie lub zwolnienie osoby z pomieszczenia;
- 3) zdarzenie w pomieszczeniu z udziałem osoby w nim umieszczonej, skutkujące śmiercią, ucieczką lub zamachem w celu uwolnienia tej osoby albo zamachem na życie lub zdrowie człowieka, skutkującym jego hospitalizacją, zwane wydarzeniem nadzwyczajnym;
- 4) przeniesienie osoby do innego pokoju wraz z podaniem przyczyny przeniesienia;
- 5) zadania, o których mowa w § 4 ust. 2 pkt 3–6 i 8 zarządzenia, tj.:
 - przygotowywanie lub podgrzewanie posiłków oraz zmywanie naczyń;
 - utrzymywanie pomieszczenia i jego wyposażenia w czystości i wymaganym stanie sanitarnym,
 - przegląd wyposażenia pomieszczenia oraz poprawności działania znajdujących się w nim urządzeń, w tym urządzeń wpływających na poziom bezpieczeństwa osób przebywających w pomieszczeniu, z zastrzeżeniem § 22 ust. 5 zarządzenia,
 - zgłaszanie nieprawidłowości dotyczących funkcjonowania pomieszczenia policjantowi pełniącemu w nim służbę, dyżurnemu jednostki lub bezpośredniemu przełożonemu,
 - wykonywanie innych zadań, zleconych przez kierownika jednostki lub wyznaczonego przez niego policjanta;

⁷² Tamże, § 14 ust. 2.

- 6) dokonywanie sprawdzenia funkcji życiowych, takich jak tętno i oddech, wobec będącej w stanie nietrzeźwości osoby, niedającej wyraźnych oznak życia⁷³.

10.4.2. Postępowanie w przypadku wystąpienia wydarzenia nadzwyczajnego

W wypadku ujawnienia wydarzenia nadzwyczajnego policjant wykonujący zadania w pomieszczeniu jest zobowiązany w szczególności do:

- 1) uruchomienia instalacji alarmowej;
- 2) udzielenia pierwszej pomocy, jeżeli zachodzi taka potrzeba;
- 3) poinformowania o wydarzeniu dyżurnego jednostki;
- 4) zabezpieczenia miejsca wydarzenia nadzwyczajnego;
- 5) sporządzenia notatki urzędowej o przebiegu wydarzenia nadzwyczajnego i przekazania jej bezpośredniemu przełożonemu lub dyżurnemu jednostki⁷⁴.

Kierownik jednostki w wypadku wystąpienia wydarzenia nadzwyczajnego wyznacza policjantów odpowiedzialnych na wyjaśnienie przyczyny i okoliczności zaistniałego wydarzenia nadzwyczajnego. Z przebiegu wykonanych czynności sporządza meldunek, który przesyła się w terminie 7 dni od dnia wydarzenia nadzwyczajnego do właściwej w sprawach konwojowych komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji.

Meldunek powinien zawierać w szczególności następujące informacje:

- 1) nazwę jednostki, na obszarze właściwości której doszło do wydarzenia nadzwyczajnego;
- 2) stopień, imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe kierownika jednostki lub wyznaczonego przez niego policjanta sprawującego nadzór nad realizacją zadań związanych z funkcjonowaniem pomieszczenia w jednostce, na obszarze właściwości której doszło do wydarzenia nadzwyczajnego;
- 3) czas, miejsce oraz rodzaj wydarzenia nadzwyczajnego;
- 4) opis sposobu nadzoru nad:
 - a) realizacją zadań związanych z funkcjonowaniem pomieszczenia w jednostce, na obszarze właściwości której doszło do wydarzenia nadzwyczajnego,
 - b) pełnioną służbą w pomieszczeniu przez bezpośrednich przełożonych policjantów wykonujących te zadania;
- 5) stopień, imię i nazwisko oraz staż służby policjantów (o których mowa w § 14 ust. 1 i 2 zarządzenia nr 130 komendanta głównego Policji), pełniących służbę w czasie, w którym doszło do wydarzenia nadzwyczajnego.

⁷³ Tamże, § 7.

⁷⁴ Tamże, § 24.

czajnego oraz terminy, w których uczestniczyli oni w doskonaleniu zawodowym lokalnym w zakresie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu;

- 6) dane personalne osoby lub osób uczestniczących w wydarzeniu nadzwyczajnym;
- 7) szczegółowy opis przebiegu i skutków wydarzenia nadzwyczajnego;
- 8) opis czynności podjętych po wydarzeniu nadzwyczajnym oraz dane personalne osób uczestniczących w tych czynnościach;
- 9) wskazanie naruszonych przepisów prawa;
- 10) opis planowanych przedsięwzięć zmierzających do wyeliminowania możliwości podobnych wydarzeń w przyszłości⁷⁵.

Przyczyny i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego są analizowane przez policjantów właściwej do spraw konwojowych komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji, wyznaczonych przez kierownika tej komórki organizacyjnej. Policjanci wyznaczeni przez kierownika komórki konwojowej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji są obowiązani do opracowania na podstawie zgromadzonych materiałów szczególności informacji zawartych w meldunku, analizy przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego. Analiza przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego powinna zawierać w szczególności:

- 1) informacje zawarte w meldunku;
- 2) ocenę przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego;
- 3) informacje o zrealizowanych przez właściwą do spraw konwojowych komórkę organizacyjną komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji zadaniach w zakresie koordynacji i nadzoru nad pełnieniem służby w pomieszczeniu;
- 4) wnioski i propozycje rozwiązań zmierzających do wyeliminowania możliwości wystąpienia podobnych wydarzeń nadzwyczajnych.

Analizę przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego przedkłada się do akceptacji komendantowi wojewódzkiemu (stołecznemu) Policji lub jego zastępcy, przed upływem 14 dni od dnia wydarzenia nadzwyczajnego. Kopię zaakceptowanej analizy przyczyn i okoliczności wydarzenia nadzwyczajnego niezwłocznie przesyła się do:

- 1) właściwej do spraw konwojowych komórki organizacyjnej KGP;
- 2) właściwej do spraw kontroli komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji;
- 3) jednostki, której policjanci wykonywali zadania w pomieszczeniu.

W terminie do 2 miesięcy od dnia wydarzenia nadzwyczajnego, kierownik właściwej do spraw konwojowych komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji przesyła do właściwej do spraw konwojowych

⁷⁵ Tamże, § 25.

komórki organizacyjnej KGP meldunek uzupełniający do analizy dotyczący sposobu realizacji zawartych w niej wniosków i zaleceń⁷⁶.

10.4.3. Zadania policjantów uprawnionych do podejmowania decyzji o umieszczeniu osoby w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych oraz do sprawowania kontroli nad tym pomieszczeniem

Kolejnym istotnym elementem wpływającym na bezpieczeństwo pełnionej służby są zasady wskazujące sposób otwierania drzwi do pomieszczeń, przebywania osoby umieszczonej w pomieszczeniu poza pokojem, oraz kontroli zachowania się osób określone w zarządzeniu.

Wejścia do pomieszczeń i wyjścia z nich oraz oddziałów, a także drzwi do pokoi powinny być zamknięte na klucz, a otwierane tylko w razie uzasadnionej potrzeby, na czas niezbędny do wykonania zadań służbowych. W tym samym czasie nie otwiera się więcej niż jednych drzwi. Każdorazowo przed otwarciem drzwi pokoju, w którym przebywa osoba umieszczona w pomieszczeniu, policjant jest zobowiązany sprawdzić przez wizjer jej zachowanie. W pokoju, w którym przebywa osoba tymczasowo aresztowana, skazana lub zatrzymana w związku z popełnieniem lub podejrzeniem popełnienia przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, przestępstwa ze szczególnym okrucieństwem, przestępstwa z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych, przestępstwa udziału w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym, przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub osoba, która przejawia agresję wobec otoczenia, zdradza zamiar dokonania zamachu na zdrowie lub życie człowieka lub zamiar ucieczki, może znajdować się w stanie apatii, zwana dalej „osobą wymagającą szczególnego nadzoru”, otworzenie drzwi wraz ze zwolnieniem łańcucha zabezpieczającego następuje w obecności innego policjanta, po uprzednim powiadomieniu dyżurnego zmiany lub dyżurnego jednostki. W godzinach od 22⁰⁰ do 6⁰⁰ otworzenie drzwi wraz ze zwolnieniem łańcucha zabezpieczającego następuje:

- w obecności innego policjanta,
- po uprzednim powiadomieniu dyżurnego zmiany lub jednostki.

Przepisów dotyczących otwierania drzwi w godz. 22⁰⁰–6⁰⁰ nie stosuje się w wypadku podejmowania czynności służbowych związanych ze sprawdzaniem funkcji życiowych osoby (§ 7 ust. 1 pkt 6 zarządzenia, tj. dokonywanie sprawdzenia funkcji życiowych, takich jak tętno i oddech, wobec będącej w stanie nietrzeźwości osoby, niedającej wyraźnych oznak życia), chyba, że wykonujemy te czynności w stosunku do osoby wymagającej szczególnego nadzoru. W sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia osoby przebywającej w pokoju oraz pod warunkiem uprzedniego uruchomienia instalacji alarmowej do otworzenia drzwi tego pokoju wraz ze zwolnieniem łańcucha zabez-

⁷⁶ Tamże, § 25a.

pieczającego nie wymaga się obecności innego policjanta oraz uprzedniego powiadomienia dyżurnego zmiany lub dyżurnego jednostki⁷⁷.

Policjant pełniący służbę na oddziale jest obowiązany kontrolować zachowanie osoby umieszczonej w pomieszczeniu na bieżąco, przez wizjer drzwi pokoju, a w przypadku osoby, o której mowa w § 7 ust. 1 pkt 6 zarządzenia, również przez wejście do pokoju i sprawdzenie jej funkcji życiowych, takich jak tętno i oddech. Sprawdzenie funkcji życiowych u osoby, o której mowa w § 7 ust. 1 pkt 6 zarządzenia, odbywa się na bieżąco, nie rzadziej, niż co 60 minut. Kontrola zachowania osób umieszczonych w pomieszczeniu, przez wizjer drzwi pokoju, odbywa się nie rzadziej niż co 30 minut, a w stosunku do osoby wymagającej szczególnego nadzoru — nie rzadziej niż co 15 minut. W przypadku, gdy do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa osób umieszczonych w pokoju wykorzystywane są działające w systemie całodobowym urządzenia monitorujące, służące do obserwowania i rejestrowania obrazu, kontrola zachowania osób umieszczonych w pomieszczeniu, przez wizjer drzwi pokoju, odbywa się nie rzadziej niż co 60 minut, a w stosunku do osoby wymagającej szczególnego nadzoru — nie rzadziej niż co 30 minut⁷⁸.

Innym elementem, którego należy bezwzględnie przestrzegać należącym do procedur wpływających na bezpieczeństwo jest sposób rozmieszczenia osób w pokojach. Osoba przyjęta do pomieszczenia zajmuje wskazany przez policjanta — odpowiadającego za funkcjonowanie pomieszczenia lub pełniącego służbę w pomieszczeniu — pokój dla osób zatrzymanych bądź doprowadzonych w celu wytrzeźwienia i miejsce wyznaczone do spania, przy czym:

- osoby odmiennej płci umieszcza się oddzielnie,
- osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia nie umieszcza się w pokoju wspólnie z osobami trzeźwymi,
- osób, które nie ukończyły 18 lat, nie umieszcza się w pokoju wspólnie z pełnoletnimi⁷⁹.

W celu zapobieżenia wydarzeniu nadzwyczajnemu policjanci, o których mowa w § 14 zarządzenia (dyżurnego zmiany, policjantów pełniących służbę w pomieszczeniu), podejmują przedsięwzięcia odpowiednie do rodzaju zagrożenia, zwane dalej wzmożonymi środkami ostrożności polegającymi na:

- użyciu środków przymusu bezpośredniego,
- umieszczeniu osoby przyjętej do pomieszczenia w pokoju, w którym nie przebywają inne osoby.

⁷⁷ Tamże, § 10.

⁷⁸ Tamże, § 12.

⁷⁹ Rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych z 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb, § 7 — regulamin pobytu, DzU z 2017 r., poz. 998.

Ponadto policjant pełniący służbę w pomieszczeniu odnotowuje w książce przebiegu służby zastosowanie wzmożonych środków ostrożności oraz niezwłocznie informuje o tym policjanta, o którym mowa w § 5 ust. 1 zarządzenia (kierownik jednostki lub wyznaczony przez niego policjant albo dyżurny jednostki sprawuje nadzór nad pełnieniem służby w pomieszczeniu)⁸⁰.

10.5. Nadzór przełożonych nad służbą dzielnicowych

10.5.1. Formy i metody wykonywania zadań przez dzielnicowego oraz kierownika komórki właściwej w sprawach dzielnicowych

Podstawową formą pełnienia służby dzielnicowego jest obchód, polegający na pieszym przemieszczaniu się w granicach przydzielonego mu rejonu i realizowaniu zadań wynikających z zakresu jego obowiązków służbowych. Przez obchód rozumie się również realizację zadań służbowych, poza siedzibą jednostki organizacyjnej Policji, ściśle związanych z rejonem dzielnicowego, a realizowanych poza nim. Podczas obchodu rejonu dopuszcza się korzystanie ze środka transportu⁸¹. Przerwanie obchodu lub opuszczenie rejonu pełnienia służby obchodowej może nastąpić wyłącznie za wiedzą dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji lub innej uprawnionej osoby⁸². Dzielnicowi obsługujący graniczące ze sobą rejony mogą wspólnie pełnić służbę w części lub całości obu rejonów⁸³.

Zakres zadań dzielnicowego pełniącego służbę na terenach miejskich nie obejmuje pełnienia takich form służby, jak: ochronna, dyżurna, dochodzeniowo-śledcza w dyspozycji dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji, doprowadzeń, wynikających z otrzymanych przez jednostkę organizacyjną Policji nakazów⁸⁴. Natomiast dzielnicowy pełniący służbę na terenach pozamiejskich — na polecenie kierownika jednostki organizacyjnej Policji, w szczególnie uzasadnionych przypadkach — może pełnić służbę ochronną, dyżurną, dochodzeniowo-śledczą w dyspozycji dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji oraz realizować doprowadzenia, wynikające z otrzymanych przez jednostkę organizacyjną Policji nakazów⁸⁵.

⁸⁰ Zarządzenie nr 130 komendanta głównego Policji z 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu..., § 23..

⁸¹ Zarządzenie nr 5 komendanta głównego Policji z 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych, Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 26, § 9.

⁸² Tamże, § 11.

⁸³ Tamże, § 10.

⁸⁴ Tamże, § 39 ust. 1.

⁸⁵ Tamże, § 40.

Dzielnicowy pełniący służbę na terenach miejskich i pozamiejskich — na polecenie kierownika jednostki organizacyjnej Policji może być skierowany do pełnienia służby patrolowej pod warunkiem, że rejon patrolu obejmował będzie rejon tego dzielnicowego albo rejon tego dzielnicowego i rejon z nim sąsiadujący, lecz musi to być uzasadnione szczególnie przypadkiem⁸⁶.

Komendant powiatowy (miejski, rejonowy) Policji określa w formie pisemnej decyzji system nadzoru nad wykonywaniem zadań przez dzielnicowych. Decyzja zawiera w szczególności:

- 1) sposób zapewnienia nadzoru nad służbą w ciągu doby z uwzględnieniem dni wolnych i świątecznych, formy i częstotliwość sprawowania nadzoru nad dzielnicowymi przez kierownika dzielnicowych oraz wykaz policjantów uprawnionych i zobowiązanych do realizacji poszczególnych czynności nadzorczych — wg stanowisk wraz z zakresem czynności nadzorczych;
- 2) sposób dokumentowania poszczególnych czynności nadzorczych, wykaz komórek organizacyjnych Policji oraz sytuacji, w których ze względu na trudności organizacyjno-techniczne dzielnicowi mogą być zwolnieni z odprawy do służby i rozliczenia z jej przebiegu;
- 3) określenie systemu, ze wskazaniem osób upoważnionych i zobowiązanych do wprowadzania danych do systemu elektronicznej sprawozdawczości w Policji oraz systemu wspomagania dowodzenia;
- 4) sposobu obiegu dokumentacji wytworzonej podczas służby, która powinna być zdana po jej zakończeniu.

System nadzoru nad służbą obchodową powinien być zintegrowany z systemem nadzoru nad służbą patrolową⁸⁷, jednakże w celu zapewnienia właściwego poziomu nadzoru nad pełnieniem służby obchodowej, poza bezpośrednimi przełożonymi dzielnicowych, kierownicy jednostek organizacyjnych Policji wyznaczają policjantów upoważnionych do wykonywania czynności nadzorczych⁸⁸.

Kierownik dzielnicowych określa częstotliwość i formy nadzoru nad wykonywaniem zadań przez poszczególnych dzielnicowych w zależności od ich zdyscyplinowania w służbie, rzetelności, aktywności i umiejętności realizacji zadań oraz poleceń służbowych, stażu i doświadczenia zawodowego, stopnia zagrożenia rejonu, charakteru przydzielonych zadań oraz spostrzeżeń z poprzednio przeprowadzonych czynności nadzorczych⁸⁹.

Czynności wykonywane w ramach nadzoru nad pełnieniem służby obchodowej polegają na obecności nadzorującego przy pełnieniu służby

⁸⁶ Tamże, § 39 ust. 2.

⁸⁷ Tamże, § 47.

⁸⁸ Tamże, § 48.

⁸⁹ Tamże, § 49.

obchodowej przez dzielnicowego i obserwowaniu wykonywania przez niego czynności, a także na bezpośrednim wskazaniu sposobu ich wykonania, obserwowaniu czynności wykonywanych przez dzielnicowego z pewnej odległości, samodzielnym przejściu lub objeździe określonego rejonu w celu sprawdzenia stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także obecności dzielnicowego w określonym miejscu i czasie⁹⁰.

Każda czynność wykonana w ramach nadzoru nad służbą obchodową dokumentowana jest w notatniku służbowym dzielnicowego, w stosunku do którego podejmowane są czynności nadzorcze, książce nadzoru nad służbą, która może być prowadzona dla wszystkich służb jednostki organizacyjnej Policji. Zapisy z czynności nadzoru powinny zawierać datę, czas, miejsce, stopień, imię i nazwisko dzielnicowego, ewentualne uwagi dotyczące pełnienia służby, wydane zalecenia, stopień, imię, nazwisko oraz podpis osoby wykonującej czynności w ramach nadzoru⁹¹.

Uwagi dotyczące pełnienia służby obchodowej, stwierdzone podczas czynności wykonywanych w ramach nadzoru powinny być wykorzystywane przy ocenie pracy dzielnicowego, a także kierownika dzielnicowych, analizowane i omawiane podczas narad służbowych z dzielnicowymi oraz na naradach z częścią lub całym stanem osobowym jednostki organizacyjnej Policji, wykorzystywane podczas opracowywania planów doskonalenia zawodowego dzielnicowych⁹².

10.5.2. Zakres zadań i obowiązków dzielnicowego oraz kierownika komórki właściwej w sprawach dzielnicowych

Jednym z obowiązków przełożonego jest koordynowanie, nadzorowanie i kontrolowanie sposobu wykonania zleconych działań i uzyskanych rezultatów, a w odniesieniu do spraw pilnych lub szczególnie ważnych zapewnienia warunków terminowego rozpoczęcia i zakończenia określonych działań, prac, czynności⁹³. Podczas realizacji swoich obowiązków przełożony wykonuje czynności, które polegają m.in. na kierowaniu przebiegiem służby lub pracy podwładnych przez osobiste podejmowanie decyzji rozstrzygających zasadnicze problemy wynikłe w załatwianych sprawach, albo przez stosowanie form nadzoru zapewniających bieżącą informację o stanie tych spraw, jeżeli osobisty wgląd ze względu na rodzaj sprawy, jest utrudniony lub niecelowy. Wykonywanie czynności przez przełożonego polega też na tworzeniu

⁹⁰ Tamże, § 51 ust.1.

⁹¹ Tamże, § 51 ust. 2, 3, 4.

⁹² Tamże, § 51 ust. 5.

⁹³ Zarządzenie nr 30 komendanta głównego Policji z 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji, Dz. Urz. KGP z 2013 r., poz. 99, § 7 pkt 2.

warunków do sprawniej, efektywnej i terminowej realizacji zadań służbowych przez podwładnych przez: przydzielanie niezbędnych środków technicznych lub materiałowych, umożliwianie dostępu do informacji w zakresie wynikającym z rodzaju zadania służbowego, wyznaczanie terminu realizacji każdego zadania służbowego, rozdziale zadań służbowych między podwładnych w sposób odpowiadający indywidualnemu różnicowaniu w zakresie umiejętności i doświadczenia zawodowego oraz predyspozycji osobistych, a także z uwzględnieniem aktualnego obciążenia zadaniami wcześniej zleconymi⁹⁴.

Celem nadzoru nad pełnieniem służby obchodowej jest:

- 1) identyfikacja trudności w realizacji zadań służbowych i podejmowanie działań zapobiegawczych;
- 2) dokonywanie oceny czy taktyka pełnienia służby obchodowej ma wpływ na stan bezpieczeństwa i porządku w rejonie;
- 3) sprawdzanie znajomości oraz stopnia realizacji zleconych zadań służbowych, a także uzyskiwanych w tej mierze efektów;
- 4) badanie zasadności, warunków i sposobu użycia i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, a także broni palnej, przez dzielnicowych;
- 5) sprawdzanie stanu i prawidłowości wyposażenia, uzbrojenia oraz umundurowania obowiązującego w trakcie wykonywania służby, a także wyglądu zewnętrznego dzielnicowego;
- 6) sprawdzenie inicjatywy i aktywności dzielnicowego w czasie służby;
- 7) reagowanie na stwierdzone w trakcie nadzoru uchybienia przez wydawanie poleceń w celu natychmiastowego ich wyeliminowania⁹⁵.

Ponadto do obowiązków kierownika dzielnicowych w zakresie nadzoru i organizacji służby, należy w szczególności:

- 1) kierowanie pracą podległych dzielnicowych i udzielanie im niezbędnej pomocy w rozwiązywaniu trudniejszych spraw oraz wykonywaniu skomplikowanych czynności;
- 2) zapewnienie dzielnicowym aktualnej informacji o bieżących wydarzeniach mających znaczenie dla ich pracy;
- 3) organizowanie i dokumentowanie narad służbowych z dzielnicowymi w celu właściwego ukierunkowania ich pracy oraz stwarzanie warunków do wymiany doświadczeń;
- 4) inicjowanie współdziałania dzielnicowych z przedstawicielami organów administracji publicznej, instytucji, szkół, zakładów pracy, organizacji społecznych i młodzieżowych oraz samorządu mieszkańców w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- 5) przekazywanie, odpowiednio koordynatorowi działań zewnętrznych szczebla komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) lub komisariatu

⁹⁴ Tamże, § 6 pkt 1, 2, 3.

⁹⁵ Zarządzenie nr 5 komendanta głównego Policji z 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego..., § 50.

Policji, jeśli taki jest powołany, informacji mających znaczenie dla koordynacji służby;

- 6) sporządzanie okresowych grafików służby poszczególnych dzielnicowych z określeniem czasu jej pełnienia dostosowanych do potrzeb wynikających z rozpoznania, aktualnego stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego w rejonie dzielnicowym oraz wniosków i propozycji dzielnicowego;
- 7) prowadzenie ewidencji przydzielonych dzielnicowemu spraw oraz przestrzeganie właściwego i terminowego ich realizowania;
- 8) monitorowanie efektów służby dzielnicowych na podstawie danych gromadzonych w systemie elektronicznej sprawozdawczości w Policji;
- 9) prowadzenie bieżącej współpracy z innymi komórkami organizacyjnymi jednostki organizacyjnej Policji;
- 10) podejmowanie przedsięwzięć doskonalących metody wykonywania zadań służbowych oraz motywowanie dzielnicowych do podnoszenia poziomu wiedzy i kwalifikacji zawodowych;
- 11) udział we wstępnych czynnościach na miejscu zdarzeń, wymagających osobistego nadzoru nad czynnościami wykonywanymi przez dzielnicowych;
- 12) uczestniczenie bądź konsultowanie przedsięwzięć w procesie organizowania działań profilaktycznych i prewencyjnych;
- 13) przyjmowanie obywateli w sprawach dotyczących pracy dzielnicowych⁹⁶.

Dzielnicowy podczas pełnienia służby obchodowej realizuje zadania w ramach przydzielonego mu rejonu przez:

- 1) prowadzenie rozpoznania przydzielonego mu rejonu pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zdarzeń mających wpływ na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- 2) realizowanie zadań z zakresu profilaktyki społecznej;
- 3) realizowanie zadań z zakresu ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń;
- 4) kontrolowanie przestrzegania prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisów prawa miejscowego⁹⁷.

Dzielnicowy prowadzący rozpoznanie przydzielonego mu rejonu służbowego uzyskuje niezbędne informacji w zakresie:

- 5) stosunków społeczno-ekonomicznych oraz struktury gospodarczej i środowiskowej;
- 6) lokalizacji, rozmiaru i natężenia zjawisk kryminogennych;
- 7) konfliktów społecznych oraz ich genezy;
- 8) planowanych doraźnie lub okresowo imprez, w tym imprez sportowych, kulturalnych, rozrywkowych i handlowych⁹⁸.

⁹⁶ Tamże, § 44.

⁹⁷ Tamże, § 29.

⁹⁸ Tamże, § 30.

W ramach rozpoznania osobowego dzielnicowy na bieżąco uzyskuje informacje o osobach zamieszkałych lub przebywających w jego rejonie, które ze względu na swoją przeszłość, aktualny tryb życia i zachowania mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa oraz porządku publicznego, w szczególności zaś o osobach:

- karanych oraz korzystających z przepustki lub przerwy w odbywaniu kary;
- podejrzewanych o prowadzenie działalności przestępczej;
- uzależnionych od alkoholu lub środków działających podobnie do alkoholu;
- nieletnich zagrożonych demoralizacją i sprawców czynów karalnych.

Dzielnicowy wobec wyżej wymienionych osób stosuje środki oddziaływania wychowawczego, środki represyjne lub występuje o ich zastosowanie, prowadzi z nimi rozmowy profilaktyczne, inicjuje działania w zakresie organizowania pomocy, w tym w umieszczeniu w zakładzie odwykowym, leczniczym lub opiekuńczym.

W ramach rozpoznania osobowego dzielnicowy powinien utrzymywać kontakty z osobami, które — z racji wykonywanego zawodu, pełnionej funkcji oraz w związku z ich działalnością społeczną lub zainteresowaniami — mogą mieć wpływ na funkcjonowanie środowiska lokalnego i dzięki którym mogą być podejmowane skuteczne działania zapobiegające popełnianiu przestępstw i wykroczeń. Ponadto powinien kontaktować się z osobami — potencjalnymi ofiarami przestępstw i wykroczeń — w celu wskazania im właściwych sposobów unikania zagrożenia⁹⁹.

W ramach zbierania informacji o przydzielonym rejonie służbowym dzielnicowy prowadzi także rozpoznanie terenowe, a w szczególności:

- 1) miejsc wymagających szczególnego nadzoru ze względu na:
 - nasilenie zjawisk kryminogennych,
 - gromadzenie się osób zagrażających bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu, a także lokali uczęszczanych przez osoby podejrzewane o popełnianie przestępstw i wykroczeń,
 - lokalizację bazarów i targowisk oraz okolic lokali rozrywkowych,
 - grupowanie się nieletnich mogących stanowić zagrożenie bezpieczeństwa i porządku publicznego,
 - lokalizację obiektów narażonych na działalność przestępczą ze względu na położenie, charakter produkcji lub świadczonych usług oraz atrakcyjność sprzedawanych lub magazynowanych towarów;
- 2) ulic, placów, dróg dojazdowych, podwórek, przejść między ulicami i domami, skwerów, parków, terenów leśnych, opuszczonych obiektów i urządzeń obrony cywilnej;
- 3) siedzib organów administracji publicznej, instytucji, organizacji politycznych i społecznych, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych oraz zarządów budynków komunalnych;

⁹⁹ Tamże, § 31.

- 4) przedsiębiorstw i zakładów pracy, obiektów i placówek oświatowo-wychowawczych, kulturalnych, rozrywkowych, gastronomicznych, baz transportowych, inwestycji budowlanych, banków i placówek handlowych, w tym obiektów, obszarów i urządzeń podlegających obowiązkowej ochronie na podstawie odrębnych przepisów;
- 5) tras przebiegu linii komunikacji miejskiej i międzymiastowej, dworców, przystanków, stacji benzynowych, siedzib służb ratowniczych i technicznych, informacji turystycznej, hoteli, obiektów służby zdrowia i obiektów sportowych¹⁰⁰.

Informacje uzyskane w toku rozpoznania, z wyłączeniem rozpoznania osobowego, dzielnicowy gromadzi w teczce rejonu¹⁰¹.

Na podstawie prowadzonego rozpoznania, dzielnicowy zgłasza kierownikowi dzielnicowych wnioski i propozycje, co do czasu i sposobu realizacji zadań własnych, liczby, rozmieszczenia służb policyjnych i podmiotów pozapolicyjnych, czasu wykonywania przez nie zadań, z jednoczesnym wskazaniem propozycji konkretnych przedsięwzięć¹⁰².

Ważnym aspektem służby dzielnicowej jest dokonywanie bieżącej analizy stanu bezpieczeństwa w swoim rejonie, wykorzystując informacje o stanie bezpieczeństwa i porządku oraz analizy stanu bezpieczeństwa i porządku na potrzeby dyslokacji służby sporządzane na podstawie odrębnych przepisów. Kierownik jednostki organizacyjnej Policji, w razie potrzeby, może polecić na czas określony sporządzanie pisemnych analiz stanu bezpieczeństwa w rejonie dzielnicowego, określając ich zakres oraz częstotliwość¹⁰³.

Informacje mające szczególny wpływ na poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego policjant przekazuje w formie pisemnej¹⁰⁴.

Zadania profilaktyki społecznej dzielnicowy, w szczególności, realizuje:

- 1) diagnozując i wskazując lokalne zagrożenia oraz kierunki działań profilaktycznych;
- 2) inspirując i współuczestnicząc w przedsięwzięciach z zakresu profilaktyki społecznej we współpracy z innymi policjantami, jednostkami samorządu terytorialnego oraz innymi podmiotami pozapolicyjnymi;
- 3) organizując akcje i podejmując programy profilaktyczne we współpracy z innymi policjantami oraz podmiotami pozapolicyjnymi;
- 4) informując mieszkańców o występujących zagrożeniach i udzielając instrukcji o sposobach zabezpieczania się, zachowania się w określonych sytuacjach oraz organizowania się w celu poprawy bezpieczeństwa;

¹⁰⁰ Tamże, § 32.

¹⁰¹ Tamże, § 33.

¹⁰² Tamże, § 35 ust. 1.

¹⁰³ Tamże, § 34.

¹⁰⁴ Tamże, § 35 ust. 2.

- 5) inicjując działania pomocowe dla ofiar przestępstw, a także organizując doradztwo dla tej grupy osób;
- 6) przeciwdziałając przemocy w rodzinie¹⁰⁵.

W zakresie ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń dzielnicowy jest obowiązany do:

- 1) natychmiastowego podjęcia niezbędnych czynności służbowych po uzyskaniu informacji lub ujawnieniu faktu popełnienia przestępstwa lub wykroczenia, w szczególności do:
 - udzielenia pomocy ofiarom — do momentu przybycia służb ratowniczych,
 - ujęcia sprawcy,
 - zabezpieczenia miejsca zdarzenia przed zatarciem śladów i dowodów — do momentu przybycia grupy operacyjno-dochodzeniowej,
 - ustalenia świadków zdarzenia, osób pokrzywdzonych oraz rysopisów sprawców;
- 2) podejmowania czynności zmierzających do ustalenia miejsca pobytu lub ujęcia osób poszukiwanych oraz do odzyskiwania przedmiotów utraczonych w wyniku przestępstwa lub wykroczenia, bądź służących do ich popełnienia;
- 3) zbierania i przekazywania informacji mogących przyczynić się do ustalenia sprawcy czynu zabronionego i udowodnienia mu winy¹⁰⁶.

Dzielnicowy, w uzgodnieniu z kierownikiem dzielnicowych, na podstawie zdiagnozowanych oczekiwań społecznych, analizy zagrożenia w rejonie oraz Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB) w cyklach półrocznych, przygotowuje plan działania priorytetowego, który podlega zatwierdzeniu przez kierownika dzielnicowych. Informacje wynikające z planu działania priorytetowego przekazuje się społeczności rejonu, w miarę możliwości również z wykorzystaniem mediów lokalnych. W razie potrzeby dokonania istotnej modyfikacji planu działania priorytetowego lub nieosiągnięcia zakładanego celu, z planem zapoznawany jest przełożony kierownika dzielnicowych. W wypadku istotnej modyfikacji planu działania priorytetowego dokonuje się oceny dotychczas zrealizowanych działań oraz sporządza nowy plan¹⁰⁷.

10.5.3. Organizowanie i kierowanie służbą dzielnicowego oraz kierownika komórki właściwej w sprawach dzielnicowych

Zasadniczym celem tworzenia i organizowania rewirów dzielnicowych powinno być optymalne zapewnienie bezpieczeństwa obywateli. W celu

¹⁰⁵ Tamże, § 36.

¹⁰⁶ Tamże, § 37.

¹⁰⁷ Tamże, § 38.

realizacji takiego założenia, należy przy ich tworzeniu uwzględnić wiele czynników mających wpływ na poczucie bezpieczeństwa¹⁰⁸.

Kierownik dzielnicowych przedkłada kierownikowi jednostki organizacyjnej Policji pisemne wnioski w sprawie utworzenia, zniesienia lub zmiany granic rejonów oraz obsady personalnej stanowisk dzielnicowych¹⁰⁹.

Podział terenu działania jednostki organizacyjnej Policji na rejony, następuje w formie pisemnej decyzji kierownika tej jednostki. W decyzji określa się również charakter rejonów. Przy wyznaczaniu rejonu uwzględnia się, w szczególności, następujące kryteria:

- 1) ogólną liczbę i strukturę demograficzną ludności, gęstość zaludnienia oraz stopień koncentracji zabudowy o przeznaczeniu mieszkalnym;
- 2) poziom bezpieczeństwa oraz ogólną liczbę zdarzeń wymagających interwencji policji;
- 3) lokalizację miejsc zagrożonych, obiektów użyteczności publicznej oraz innych miejsc gromadzenia się osób.

Rejony wyznacza się na podstawie podziału administracyjnego odrębnie dla terenów miejskich oraz terenów pozamiejskich. W przypadku, gdy nie jest możliwe wyodrębnienie rejonu, na podstawie takiego podziału, o miejskim charakterze rejonu decyduje przewaga liczby ludności zamieszkałej na terenie miejskim¹¹⁰.

Kierownik jednostki organizacyjnej policji pisemnie przydziela dzielnicowemu rejon, na podstawie wniosku¹¹¹, oraz zapewnia obsadę każdego rejonu przez wyznaczenie dzielnicowego, również w wypadku przewidywanej absencji na tym stanowisku dłuższej niż 30 dni¹¹². Dzielnicowemu przydziela się tylko jeden rejon, lecz w szczególnie uzasadnionych przypadkach kierownik jednostki organizacyjnej Policji, na pisemny wniosek kierownika dzielnicowych, może przydzielić dzielnicowemu, na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, dodatkowy rejon. Przydzielenie dodatkowego rejonu powinno znaleźć odzwierciedlenie w wysokości dodatku służbowego dzielnicowego, zgodnie z odrębnymi przepisami¹¹³. Kierownik dzielnicowych zapewnia dzielnicowemu obejmującemu rejon informacje dotyczące w szczególności charakterystyki rejonu oraz występujących w nim zagrożeń¹¹⁴.

¹⁰⁸ D. Micek, M. Micek, P. Łuka, Z. Gontarzewski, *Rola dzielnicowego w Policji*, Szczytno 2007, s. 26.

¹⁰⁹ Zarządzenie nr 5 komendanta głównego Policji z 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego..., § 3.

¹¹⁰ Tamże, § 4 ust. 1, 2, 3, 4.

¹¹¹ Tamże, § 5 ust. 1.

¹¹² Tamże, § 4 ust. 5.

¹¹³ Tamże, § 5 ust. 2, 3, 4.

¹¹⁴ Tamże, § 6.

Kierownik jednostki organizacyjnej Policji, w celu realizacji zadań służbowych, zapewnia dzielnicowemu niezbędne środki łączności przewodowej i bezprzewodowej, w szczególności służbowy telefon komórkowy oraz dostęp do sieci Internet¹¹⁵.

Przy planowaniu służby obchodowej uwzględnia się propozycje dzielnicowego, co do czasu pełnienia służby oraz aktualny stan zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego w rejonie¹¹⁶. Służbę obchodową dzielnicowego, który podlega bezpośrednio kierownikowi dzielnicowych organizuje się w systemie zmianowym¹¹⁷.

Przygotowanie dzielnicowego do służby obchodowej sprawdza się na odprawie lub indywidualnie. Odprawę do służby obchodowej, która powinna wpływać na wzrost poziomu wiedzy i umiejętności zawodowych dzielnicowego, każdorazowo przeprowadza kierownik dzielnicowych lub inny policjant wyznaczony przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji posiadający odpowiednią wiedzę i doświadczenie zawodowe¹¹⁸. Odprawa do służby obchodowej powinna mieć charakter krótkiego przekazu informacji — w miarę możliwości z wykorzystaniem środków multimedialnych — dotyczącego konkretnych informacji o bieżącej sytuacji związanej ze stanem bezpieczeństwa¹¹⁹. Prowadzący odprawę do służby obchodowej przekazuje zadania do realizacji, opierając się na działaniach zaplanowanych, dokonując w razie potrzeby ich korekty, uwzględniając zadania doraźne wynikające z bieżących wydarzeń oraz innych potrzeb związanych z zapewnieniem właściwego poziomu stanu bezpieczeństwa oraz określa sposób ich wykonywania i taktykę działania¹²⁰. Dzielnicowy, w razie potrzeby, przekazuje prowadzącemu odprawę do służby obchodowej propozycje korekty zadań do realizacji podczas służby¹²¹.

W sytuacjach szczególnie uzasadnionych bez odprawy do służby obchodowej może rozpoczynać służbę dzielnicowy, który uzyskał w tym zakresie zgodę bezpośredniego przełożonego. W sytuacji wymienionej taki dzielnicowy ma obowiązek zgłoszenia rozpoczęcia pełnienia służby obchodowej policjantowi odpowiedzialnemu za nadzór nad przebiegiem służby lub dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji, w zależności od przyjętych rozwiązań organizacyjnych. Fakt ten musi znaleźć odzwierciedlenie w systemie wspomagania dowodzenia lub innej dokumentacji dotyczącej organizacji służby oraz notatniku służbowym dzielnicowego lub na nośniku elektronicznym. Zapis

¹¹⁵ Tamże, § 9 ust. 3.

¹¹⁶ Tamże, § 12.

¹¹⁷ Tamże, § 7, 8.

¹¹⁸ Tamże, § 13, 14.

¹¹⁹ Tamże, § 15.

¹²⁰ Tamże, § 17.

¹²¹ Tamże, § 16.

zawiera w szczególności: wskazanie stopnia, imienia, nazwiska oraz funkcji przyjmującego informację, uzyskane informacje oraz zadania doraźne.

Zadania i polecenia przekazane na odprawie do służby obchodowej oraz przebieg służby dzielnicowy dokumentuje w notatniku służbowym lub za pomocą nośnika elektronicznego¹²². Obowiązkiem prowadzącego odprawę do służby obchodowej jest:

- 1) sprawdzenie zgodności z obowiązującymi przepisami wyglądu zewnętrznego i umundurowania, wyposażenia i uzbrojenia indywidualnego dzielnicowego;
- 2) zwrócenie uwagi na stan psychofizyczny dzielnicowego;
- 3) zapoznanie dzielnicowego z aktualnymi wydarzeniami zaistniałymi w rejonie jednostki organizacyjnej Policji i poleceniami właściwych przełożonych;
- 4) wskazanie miejsc i czasu pełnienia służby oraz miejsc i czasu przerw w służbie;
- 5) przekazanie informacji dotyczących dyslokacji sił policyjnych, i w miarę możliwości sił podmiotów pozapolicyjnych, realizujących zadania w rejonie pełnienia służby oraz bezpośrednio przyległym;
- 6) przypomnienie o zasadach zachowania bezpieczeństwa w trakcie wykonywania obowiązków służbowych;
- 7) przypomnienie o obowiązku zgłaszania dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji rozpoczęcia i zakończenia interwencji;
- 8) określenie sposobu utrzymania łączności z dyżurnym jednostki organizacyjnej Policji¹²³.

Ponadto prowadzący odprawę do służby obchodowej sprawdza znajomość przez dzielnicowego podstawowych uprawnień, zasad użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, zasad pełnienia służby obchodowej i patrolowej¹²⁴. Przebieg odprawy, treść przekazanych zadań oraz sposób ich realizacji, dokumentuje się bezpośrednio w systemie wspomagania dowodzenia¹²⁵.

Dzielnicowy każdorazowo kończąc służbę obchodową rozlicza ją, relacjonując kierownikowi dzielnicowych lub policjantowi wyznaczonemu przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji, posiadającemu odpowiednią wiedzę i doświadczenie zawodowe, przebieg służby, w szczególności zaś:

- 1) informuje o realizacji zleconych w trakcie odprawy do służby zadań, bądź napotkanych trudnościach z ich wykonaniem;
- 2) informuje o zagrożeniach i spostrzeżeniach związanych z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym uzyskanych od mieszkańców rejonu,

¹²² Tamże, § 20, 21.

¹²³ Tamże, § 22.

¹²⁴ Tamże, § 23.

¹²⁵ Tamże, § 24.

a także własnych uwagach z przeprowadzonego rozpoznania osobowego i terenowego;

3) informuje o efektach uzyskanych w służbie¹²⁶.

W sytuacjach szczególnie uzasadnionych bez rozliczenia służbę może zakończyć dzielnicowy, który uzyskał w tym zakresie zgodę bezpośredniego przełożonego¹²⁷. Wówczas dzielnicowy ma obowiązek zgłoszenia zakończenia pełnienia służby obchodowej, przekazując istotne informacje z jej przebiegu policjantowi odpowiedzialnemu za nadzór nad przebiegiem służby lub dyżurnemu jednostki organizacyjnej Policji, w zależności od przyjętych rozwiązań organizacyjnych. Fakt ten musi znaleźć odzwierciedlenie w systemie wspomagania dowodzenia lub innej dokumentacji dotyczącej organizacji służby oraz notatniku służbowym dzielnicowego lub na nośniku elektronicznym. Zapis w notatniku służbowym zawiera w szczególności: wskazanie stopnia, imienia, nazwiska oraz funkcji przyjmującego informację¹²⁸.

Każdorazowo, kończąc służbę obchodową, dzielnicowy lub wyznaczona przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji osoba wprowadza efekty służby dzielnicowego do Systemu Elektronicznej Sprawozdawczości w Policji (SESPOL), zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Nadzór nad realizacją tych czynności sprawuje kierownik dzielnicowych, potwierdzając ten fakt podpisem w notatniku służbowym dzielnicowego. Również przyjęcie dokumentacji służbowej kwituje się w notatniku służbowym dzielnicowego, jeżeli odrębne przepisy nie stanowią inaczej.

Natomiast, jeżeli rozliczenie ze służby obchodowej nie może być dokonane przez kierownika dzielnicowych lub policjanta wyznaczonego przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji (posiadającego odpowiednią wiedzę i doświadczenie zawodowe), dyżurny jednostki organizacyjnej Policji potwierdza w notatniku służbowym dzielnicowego jedynie fakt zakończenia służby oraz realizację czynności związanych z wprowadzeniem efektów służby dzielnicowego.

W przypadku, o którym mowa wyżej, kierownik dzielnicowych dokonuje niezwłocznie oceny realizacji zadań przez dzielnicowego i efektów służby obchodowej¹²⁹.

Dzielnicowemu nie przydziela się do prowadzenia postępowań sprawdzających i przygotowawczych, a także czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia¹³⁰.

Należy pamiętać, że kierownik jednostki organizacyjnej Policji, przydzielając dzielnicowemu do realizacji inne zadania, w szczególności wykonywanie

¹²⁶ Tamże, § 25.

¹²⁷ Tamże, § 26.

¹²⁸ Tamże, § 27.

¹²⁹ Tamże, § 28.

¹³⁰ Tamże, § 41.

czynności związanych z przyjęciem zawiadomienia o przestępstwie lub wykroczeniu, wykonywanie czynności w ramach pomocy prawnej, pełnienia służby ochronnej, dyżurnej, dochodzeniowo-śledczej w dyspozycji dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji, realizowania doprowadzeń, wynikające z otrzymanych przez jednostkę organizacyjną Policji nakazów oraz realizowanie zadań w ramach nieetatowych pododdziałów i oddziałów prewencji Policji jest obowiązany zapewnić dzielnicowemu możliwości właściwej realizacji jego podstawowych zadań¹³¹.

Kierownikowi dzielnicowych nie przydziela się do prowadzenia postępowań sprawdzających, przygotowawczych, czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia oraz spraw dotyczących osób poszukiwanych i zaginionych¹³². Kierownik dzielnicowych prowadzi książkę kontroli spraw przydzielonych dzielnicowemu (dopuszcza się prowadzenie dokumentacji, w formie elektronicznej, przy czym zastosowane rozwiązania muszą zapewniać czytelność, kompletność i trwałość danych). Należy zwrócić uwagę, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach, w komórkach organizacyjnych nieposiadających wyodrębnionego stanowiska kierownika rewiru dzielnicowych, dopuszcza się rezygnację z prowadzenia książki kontroli spraw przydzielonych dzielnicowemu, lecz w takim wypadku kierownik jednostki organizacyjnej Policji wdraża inne rozwiązania zapewniające prawidłowość obiegu dokumentacji oraz nadzór nad terminowym realizowaniem spraw¹³³.

10.5.4. Nadzór nad prowadzeniem dokumentacji przez dzielnicowego i kierownika komórki właściwej w sprawach dzielnicowych

W trakcie realizacji zadań dzielnicowy prowadzi notatnik służbowy, o ile nie dokumentuje przebiegu służby na nośniku elektronicznym oraz dokumentację¹³⁴, określoną w innych przepisach prawnych¹³⁵ (np. teczka zagadnieniowa dotycząca przemocy w rodzinie)¹³⁶. Dzielnicowy może prowadzić teczkę rejonu. Powyższą dokumentację, można prowadzić w formie elektronicznej, jeżeli inne przepisy nie stanowią inaczej, przy czym takie zastosowane rozwiązania muszą zapewniać czytelność, kompletność i trwałość danych.

Komendant powiatowy (miejski, rejonowy) Policji, uwzględniając potrzeby służby oraz swoisty charakter obszaru działania podległej kome-

¹³¹ Tamże, § 42.

¹³² Tamże, § 45.

¹³³ Tamże, § 46.

¹³⁴ Tamże, § 43 ust. 1 pkt 1.

¹³⁵ Tamże, pkt 2.

¹³⁶ Wytyczne nr 2 komendanta głównego Policji z 7 grudnia 2011 r. w sprawie postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieska Karta”, Dz. Urz. KGP z 2011 r., nr 10, poz. 77.

dy Policji, podejmuje decyzję o prowadzeniu lub zaniechaniu prowadzenia teczki rejonu oraz określa zakres informacji w niej gromadzonych — po pisemnym uzgodnieniu z komendantem wojewódzkim (Stołecznym) Policji. W teczce rejonu mogą być gromadzone, w zależności od potrzeb służby oraz specyfiki działania komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji, informacje jawne, w szczególności dotyczące: charakterystyki rejonu (obejmujące mapę rejonu, orientacyjny stan ludności stałej i napływowej, rodzaj zabudowy). Rozpoznanie terenowe, w postaci wykazu: wsi, ulic w rejonie i numerów porządkowych posesji, urzędów i placówek użyteczności publicznej wraz z telefonami kontaktowymi, przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych, szkół wraz z telefonami kontaktowymi, placówek handlowych wraz z telefonami kontaktowymi, siedzib spółdzielni, administracji i wspólnot mieszkaniowych, miejsc przebywania cudzoziemców, miejsc przebywania osób bezdomnych, zakładów mechaniki samochodowej, punktów skupu metali, lokali rozrywkowych organizacji społecznych i podmiotów pomocowych, agencji towarzyskich. Ważny element stanowią tu własne i bieżące ustalenia obrazujące zagrożenia oraz poszerzające wiedzę o przydzielonym rejonie obejmujące wykaz miejsc zagrożonych i rodzaj zagrożeń, ogólną charakterystykę miejsc zagrożonych, potencjalne zagrożenia o charakterze publicznym (np. imprezy masowe, koncerty, festyny, mecze sportowe)¹³⁷.

10.5.5. Słowniczek pojęć

- **Jednostka organizacyjna Policji** — komenda powiatowa (miejska, rejonowa) Policji oraz komisariat Policji¹³⁸.
- **Rewir dzielnicowych** — komórka organizacyjna usytuowana w jednostce organizacyjnej Policji wyznaczona, jako teren działania kierownika rewiru¹³⁹.
- **Rejon służbowy** — część obszaru działania komendy, komisariatu lub posterunku Policji, wyznaczona, jako teren działania dzielnicowego, zwany rejonem¹⁴⁰.
- **Dzielnicowy** — policjant mianowany na stanowisko dzielnicowego lub policjant, któremu rozkazem personalnym powierzono pełnienie obowiązków służbowych na tym stanowisku¹⁴¹.
- **Kierownik dzielnicowych** — policjant mianowany na stanowisko kierownika rewiru dzielnicowych lub inny policjant zajmujący stanowisko

¹³⁷ Zarządzenie nr 5 komendanta głównego Policji z 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego..., § 43 ust. 3, 4, 5

¹³⁸ Tamże, § 2.

¹³⁹ Tamże.

¹⁴⁰ Tamże.

¹⁴¹ Tamże.

kierownicze, wyznaczony przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji do sprawowania nadzoru nad dzielnicowymi. Przez kierownika dzielnicowych rozumie się również policjanta, któremu powierzono pełnienie obowiązków służbowych na tym stanowisku¹⁴².

10.6. Nadzór przełożonych nad policjantami realizującymi zadania w zakresie problematyki nieletnich

Pogłębiająca się demoralizacja oraz przestępczość nieletnich jest zjawiskiem złożonym i jednocześnie podstawowym objawem niedostosowania społecznego młodzieży. Z roku na rok staje się to coraz poważniejszym problemem zarówno dla organów ścigania, jak i innych instytucji zajmujących się profilaktyką wśród nieletnich i prowadzących resocjalizację.

Postępowanie wobec nieletniego różni się od stosowanego wobec osoby dorosłej. Pomimo nierepresyjnego charakteru ustawy często panuje społeczne przekonanie o ostrożnym korzystaniu z możliwości przewidywanych przez ustawę i unikania prowadzenia postępowania w sprawach nieletnich, jeśli cele wychowawcze można osiągnąć w inny sposób. Znajomość przepisów dotyczących postępowania w sprawach nieletnich i małoletnich jest niezbędna do właściwego podejmowania czynności służbowych wobec tej grupy osób, a także sprawowania nadzoru przełożonych nad policjantami realizującymi zadania w zakresie problematyki nieletnich.

10.6.1. Rola służby prewencyjnej w zapobieganiu przestępczości i demoralizacji nieletnich

Zadania w zakresie rozpoznawania zjawisk demoralizacji i przestępczości nieletnich wykonują w toku codziennej służby policjanci służby prewencyjnej i kryminalnej¹⁴³. W zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich Policja zobowiązana jest, w szczególności, do:

- 1) zbierania i utrwalania dowodów przejawów demoralizacji oraz czynów karalnych i wykonywania w tym zakresie czynności wynikających z art. 32e ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich¹⁴⁴ oraz art. 308 k.p.k.;

¹⁴² Tamże.

¹⁴³ Zarządzenie nr 1619 komendanta głównego Policji z 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich, Dz. Urz. KGP z 2010 r., nr 11, poz. 64 z późn. zm., § 3.

¹⁴⁴ Ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, tekst jedn. DzU z 2018 r., nr 966 (dalej jako: u.p.n.).

- 2) ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń popełnionych na szkodę małoletnich lub wspólnie z nieletnimi;
- 3) ujawniania źródeł demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- 4) ujawniania i rozpoznawania przypadków zaniedbań opiekuńczo-wychowawczych oraz podejmowania czynności w stosunku do małoletniego i jego rodziców lub opiekunów prawnych;
- 5) przekazywania do sądu rodzinnego informacji i materiałów w sprawach małoletnich i nieletnich, wskazujących na potrzebę wszczęcia postępowania przewidzianego w u.p.n. lub kodeksie rodzinnym i opiekuńczym¹⁴⁵;
- 6) podejmowania działań prewencyjnych ukierunkowanych na zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- 7) inicjowania i prowadzenia wspólnie z organami państwowymi, samorządowymi oraz organizacjami społecznymi działań profilaktycznych zmierzających do zapobiegania demoralizacji i przestępczości nieletnich i innym negatywnym zjawiskom społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń występujących wśród małoletnich;
- 8) współdziałania z przedstawicielami organów państwowych i samorządowych, organizacji społecznych oraz kościołów i związków wyznaniowych działających na rzecz wspierania małoletnich pokrzywdzonych w wyniku przestępstwa;
- 9) współdziałania z instytucjami i organizacjami zajmującymi się problematyką małoletnich i nieletnich¹⁴⁶.

Działania profilaktyczne Policji w zakresie zapobiegania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom występującym wśród małoletnich realizowane są w szczególności przez:

- 1) informowanie władz samorządowych i społeczności lokalnych o występujących na danym terenie zagrożeniach, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki małoletnich i nieletnich;
- 2) inspirowanie lokalnych społeczności do działań o charakterze prewencyjnym oraz udział przedstawicieli komórek do spraw nieletnich i patologii w budowaniu lokalnych systemów bezpieczeństwa i tworzenia programów profilaktycznych;
- 3) udział w spotkaniach z małoletnimi, rodzicami, pedagogami oraz przedstawicielami innych podmiotów zajmujących się problematyką zapobiegania patologii społecznej, w tym przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz negatywnym zjawiskom występującym wśród małoletnich;

¹⁴⁵ Ustawa z 25 lutego 1964 r. — Kodeks rodzinny i opiekuńczy, DzU z 1964 r. nr 9, poz. 59 z późn. zm.

¹⁴⁶ Zarządzenie nr 1619 komendanta głównego Policji z 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów..., § 7.

- 4) uczestnictwo w przedsięwzięciach realizowanych na rzecz poprawy bezpieczeństwa środowisk lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem małoletnich i nieletnich;
- 5) promowanie wśród małoletnich i nieletnich bezpiecznych oraz społecznie pożądanых zachowań¹⁴⁷.

Działania prewencyjne wobec małoletnich i nieletnich oraz osób wpływających na nich demoralizująco wykonywane są w szczególności przez:

- 1) patrolowanie oraz obchód:
 - a) rejonów szkół i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
 - b) miejsc grupowania się małoletnich,
 - c) miejsc, w których odbywają się imprezy o charakterze rekreacyjnym lub rozrywkowym z udziałem małoletnich;
- 2) legitymowanie małoletnich pozostających w porze nocnej bez opieki rodziców lub opiekunów w miejscach i okolicznościach, w których mogą stać się ofiarami, bądź sprawcami przestępstwa lub wykroczenia, a w uzasadnionych przypadkach, przekazywanie ich rodzicom lub opiekunom, za pisemnym poświadczeniem, o którym mowa w § 6 ust. 2;
- 3) ujawnianie wśród nieletnich przypadków uprawiania prostytucji, sprzedaży i udostępniania alkoholu, wyrobów tytoniowych, środków odurzających, substancji psychotropowych lub prekursorów;
- 4) reagowanie na każdą sytuację mogącą spowodować naruszenie dobra małoletniego¹⁴⁸.

Do służb prewencyjnych zaliczamy m.in. dzielnicowych, policjantów ogniw patrolowo-interwencyjnych oraz policjantów ruchu drogowego, ale tylko tych pierwszych — zapewne ze względu na ich ustawowe zadania — wyraźnie zobowiązano do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich.

Dzielnicowy w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich zobowiązany jest w szczególności do:

- 1) uzyskiwania i wymiany z komórką do spraw nieletnich i patologii, w razie braku komórki do spraw przestępczości nieletnich w służbie kryminalnej, informacji o nieletnich sprawcach czynów karalnych oraz nieletnich, którzy:
 - a) są organizatorami lub przywódcami grup przestępczych,
 - b) oczekują na umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym, albo wobec których sąd orzekł umieszczenie w ośrodku resocjalizacyjnym z warunkowym zawieszeniem na okres próby,

¹⁴⁷ Tamże, § 9.

¹⁴⁸ Tamże, § 10.

- c) przebywają na przepustkach z młodzieżowego ośrodka wychowawczego, młodzieżowego ośrodka socjoterapii, schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego;
- 2) uzyskiwania i wymiany informacji z komórką do spraw nieletnich i patologii o:
 - a) nieletnich wykazujących przejawy demoralizacji oraz stwarzających trudności wychowawcze przejawiające się m.in. uciezkami z domu,
 - b) małoletnich, którzy ze względu na środowisko rodzinne są szczególnie narażeni na demoralizację lub popełnianie czynów zabronionych,
 - c) rodzinach dysfunkcyjnych oraz sytuacji małoletnich i nieletnich w rodzinach, w których występuje przemoc;
- 3) przeprowadzania rozmów profilaktyczno-ostrzegawczych z nieletnimi zagrożonymi demoralizacją oraz ich rodzicami, opiekunami, rodzeństwem, rówieśnikami lub osobami dorosłymi utrzymującymi z nimi kontakty;
- 4) uczestniczenia w działaniach profilaktycznych realizowanych przez komórkę do spraw nieletnich i patologii;
- 5) bieżącej współpracy — w zakresie, o którym mowa w pkt 2) — z pracownikami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, pedagogami szkolnymi, a także kuratorami sądów rodzinnych¹⁴⁹.

Pozostali ww. policjanci prewencji oraz dzielnicowi, w trakcie wykonywanych czynności służbowych, ujawniają nieletnich sprawców czynów karalnych oraz wykazujących przejawy demoralizacji, a także małoletnich, których dobro jest zagrożone, w szczególności zaś:

- 1) popełnionego czynu karalnego;
- 2) popełnionego czynu zabronionego wyczerpującego znamiona wykroczenia innego niż wymienione w art. 1 § 2 pkt 2 lit. b u.p.n.;
- 3) używania alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia;
- 4) uprawiania prostytucji;
- 5) żebrania;
- 6) uchylania się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego;
- 7) palenia wyrobów tytoniowych;
- 8) używania słów nieprzyzwoitych;
- 9) przemocy w rodzinie;
- 10) innych zachowań naruszających zasady współżycia społecznego¹⁵⁰.

Funkcjonariusze komórki ds. nieletnich i patologii wykonują zadania w zakresie przedsięwzięć prewencyjnych podejmowanych na rzecz zapobiegania niedostosowaniu społecznemu oraz przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich, a także nadzorują pracę policjantów komórek

¹⁴⁹ Tamże, § 11.

¹⁵⁰ Tamże, § 12.